

Eletty demokratia – opas
demokratiaa vahvistavaan
esteettiseen ja keholliseen
oppimiseen toisen asteen
koulutuksessa

Kirjoittajat

Karine Oganisjana
Philip A. Woods
Joanne Barber

Toimittajat

Suzanne Culshaw
Claire Dickerson
Pilvikki Lantela
Philippa Mulberry
Cláudia Neves
Sandra Wallenius-Korkalo

Tutkijat

Joanne Barber
Suzanne Culshaw
Uldis Dūmiņš
Konstantins Kozlovskis
Natalja Lāce
Karine Oganisjana
Rolands Ozols
Marie Toseland
Philip A. Woods

Rahoitus

Tämä hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin Horizon Europe -tutkimus- ja innovaatio-ohjelmasta (Grant Agreement No.101094052) sekä UK Research and Innovation (UKRI) -rahoituksesta (Reference Number: 10063654).

Vastuuvapauslauseke

Hanketta on rahoittanut Euroopan unioni. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat dokumentin laatijoiden omia eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai toimeenpanoviraston näkemyksiä ja mielipiteitä. Euroopan unionia tai tuen myöntäviä viranomaisia ei voida pitää vastuussa niistä.

Julkaisun nimi ja lisenssi

Eletty demokratia – opas demokratiaa vahvistavaan esteettiseen ja keholliseen oppimiseen toisen asteen koulutuksessa

© 2026 AECED Consortium (Lapin yliopisto - Suomi, Hertfordshiren yliopisto - Iso-Britannia, Marburgin yliopisto - Saksa, Universidade Aberta - Portugali, Riian teknillinen yliopisto - Latvia, Zagrebin yliopisto - Kroatia. Tämä teos on lisensoitu Creative Commons

Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla (CC BY 4.0). Lisenssin voi lukea osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Saavutettavuus ja ääneenlukutyökalujen käyttö

Tämä asiakirja on suunniteltu tukemaan ääneenlukutyökalujen ja avustavien teknologioiden käyttöä. Tekstillä on selkeä, numeroitu rakenne, ja se on esitetty loogisessa lukujärjestyksessä ruudunlukijan käytön tukemiseksi. Kuvissa ja kaavioissa on vaihtoehtoiset tekstit, jos niillä on merkitystä.

Tähän dokumenttiin voidaan viitata seuraavasti:

AECED-konsortio (2026) Eletty demokratia – opas demokratiaa vahvistavaan esteettiseen ja keholliseen oppimiseen toisen asteen koulutuksessa. DOI: 10.5281/zenodo.19321058

Kiitokset

Tämä opas on kehitetty osana AECED-hanketta (Transforming Education for Democracy through Aesthetic and Embodied Learning for Democracy, Responsive Pedagogies and Democracy-as-becoming).

Kiitämme:

- o Kaikkia AECED-toimintaan eri koulutusvaiheissa osallistuneita: oppijoita, opettajia, fasilitaattoreita, koulujen ja oppilaitosten henkilöstöä sekä perheitä ja yhteisökumppaneita.
- o Kroatian, Latvian, Portugalin, Saksan, Suomen ja UK:n kansallisia tiimejä kenttätutkimukseen perustuvasta näytöstä, joka on suoraan vaikuttanut tässä oppaassa esitettyihin toimintatapoihin ja käytäntöihin.
- o AECED-konsortion jäseniä heidän työstään pedagogisen viitekehyksen kehittämisessä, kansallisten osatutkimusten vertailussa ja synteessissä sekä muiden resurssien tuottamisessa.
- o Arvioijia, joilta saimme selkeyttä, käsitteellistä johdonmukaisuutta ja käytettävyyttä koskevaa palautetta.

Sisällys

1. Johdanto
2. AELDin merkitys toisen asteen koulutuksessa
3. Demokraattiset arvot toisen asteen koulutuksessa
4. Demokraattiset periaatteet toisen asteen koulutuksessa
5. Demokratiataju toisen asteen koulutuksessa
6. Responsiivinen pedagogiikka toisen asteen koulutuksessa
7. Hyväksyvä katse toisen asteen koulutuksessa
8. Demokraattisten muutosten potentiaali AELDin kautta
9. Opettajan reflektio ja ammatillinen identiteetti
10. AELD-ympäristöjen suunnittelu toisen asteen koulutuksessa
11. Arjen käytännöt toisen asteen koulutuksessa
12. Kutsu pohdintaan
13. Tutustu tukimateriaaliin

I. Johdanto

Tämä on opas luovaan toimintaan. Se on suunniteltu kulkemaan rinnakkain AECEDin pedagogisen viitekehyksen, Demokratiasuhdetta rakentamassa, kanssa. Kyseinen viitekehys esittelee demokratiaa edistävään esteettiseen ja keholliseen oppimiseen (AELD) liittyvät käsitteelliset lähtökohdat ja niitä tukevat perustelut. Tämä opas tarjoaa käytännönläheistä ohjausta erityisesti toisen asteen koulutukseen, pohjautuen viitekehyksen ideoihin ja Horizon European ja UKRI:n rahoittaman AECED-hankkeen osallistavan toimintatutkimuksen tuloksiin.

Opas on yksi neljästä koulutusastekohtaisesta oppaasta, jotka muuntavat viitekehyksen ajatukset eri oppimisympäristöihin sopiviksi poluiksi: varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen, korkeakoulutukseen sekä aikuisten, ammatilliseen ja organisaatioiden oppimiseen. Oppaat on suunniteltu auttamaan demokratiakasvattajia ja -kouluttajia luomaan henkilökohtaista ja yhteistä tunnetta ja arvostusta demokratiaa kohtaan, jota kuvataan myöhemmin "demokratiatajuna".

Oppaan tarkoituksena on tarjota kouluttajille helppokäyttöisiä ja joustavia työkaluja AELDin integroimiseksi toisen asteen koulutukseen.

Opas on suunniteltu käytettäväksi luovasti ja yhdessä. Se ei ole joukko noudatettavia ohjeita.

Opas on tarkoitettu

- opettajille ja muille koulutuksen ammattilaisille kaikkiin oppiaineisiin sekä koulun ulkopuolisiin toimintoihin koulujen johtajille, jotka kehittävät demokratiasuhdetta tukevaa kulttuuria
- kulttuuri-, taide- ja yhteisökumppaneille, jotka tekevät yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten ja muiden toisen asteen oppimisympäristöjen kanssa
- nuorisotyöntekijöille ja kansalaisjärjestöille, jotka edistävät demokraattisia oppimisympäristöjä politiikan toimijoille, jotka muokkaavat demokratiasuhteen ja demokraattisen koulutuksen strategioita.

Oppaassa otetaan huomioon kokemukset AECED:n osallistavista toimintatutkimuksista ja koulujen kanssa käydyistä keskusteluista. Se tunnistaa, toisen asteen koulutuksen opettajien kohtaamat haasteet, kuten suuret luokkakoot, arviointiin liittyvät paineet ja rajallinen aika.

Oppaan mukana on tukimateriaalia, joka tarjoaa käytännön esimerkkejä AELD-toimintojen luovan suunnittelun ja toteuttamisen tueksi. Tukimateriaali sisältää toimintakortteja, malleja, laajennettuja esimerkkejä ja suunnitteluresursseja.

AELDin käyttöönotto tai laajentaminen ei välttämättä edellytä uusien ohjelmien käyttöönottoa tai opetussuunnitelmien tarkistamista tai uudistamista; se voi myös tukea jokapäiväistä muutosta, joka herättää demokraattiset arvot ja periaatteet eloon yksinkertaisilla ja mukautettavilla käytännöillä ja toiminnoilla, jotka sopivat olemassa oleviin oppitunteihin, rutiineihin ja asiayhteyksiin. AELDiä voi siis toteuttaa monin tavoin. Ne vaihtelevat lyhyistä toimista ja sisäänrakennetuista arkipäivän käytännöistä (esimerkkejä niistä on esitetty oppaassa ja tukimateriaalissa) pidempiin opetuskokonaisuuksiin ja harjoituksiin (esimerkkejä näistä on tukimateriaalissa).

Johdannon loppuosiossa esitetään

- lyhyt johdatus AELDiin
- yhteenveto kouluttajien rooleista AELDissä
- yhteenveto AELDin keskeisistä ajatuksista
- oppaan käyttöä koskevat ohjeet.

Johdantoa seuraavat osiot, joissa

- selitetään, miksi AELDillä on merkitystä toisen asteen koulutuksessa (osio 2)
- keskustellaan AELDin keskeisistä ajatuksista toisen asteen koulutuksen kontekstissa (osiot 3–7)
- tarjotaan AECED-tutkimukseen perustuvia havainnollistavia kertomuksia, jotka tuovat esiin joitakin AELDiin liittyviä kokemuksia ja haasteita toisen asteen kouluissa (osiot 8 ja 9)
- jaetaan ajatuksia AELD-ympäristöistä ja arjen käytännöistä (osiot 10 ja 11)
- annetaan ehdotuksia toimista, jotka tukevat oppaan tulkintaa (osio 12)
- kannustetaan tutustumaan tukimateriaaliin (osio 13).

Lyhyt johdatus AELDiin

Demokratiaa edistävä esteettinen ja kehollinen oppiminen (AELD) on lähestymistapa demokratiakasvatukseen. Se keskittyy oppimiseen, joka tapahtuu liikkeen, kehollisen tietoisuuden ja luovan ilmaisun kautta. Siihen kuuluu myös tunteiden sekä esteettisten ja kehollisten tuntemusten jakaminen ja pohtiminen.

AELD auttaa oppijoita ja kouluttajia pohtimaan demokraattisia arvoja ja periaatteita. Se vahvistaa demokratian mahdollistavia inhimillisiä ominaisuuksia ja tukee demokraattisia tapoja suhtautua muihin. AELD luo oppijoille mahdollisuuksia tutkia demokratiaa suhteissa tapahtuvana ja kokemusperäisenä käytäntönä. Se kutsuu oppilaat kokemaan demokratiaa kehollisen osallistumisen kautta. Se tunnistaa, että nuoret ajattelevat, tuntevat, aistivat, kuvittelevat, liikkuvat ja luovat osana merkitysten luomisesta. Tämä monimuotoinen ja kehollinen osallistuminen mahdollistaa demokraattisten arvojen kokemisen ja toteuttamisen pelkän keskustelun sijaan.

AELDin tavoitteena on vaalia demokraattisia ominaisuuksia, joita ovat esimerkiksi nöyryys, kunnioitus, uteliaisuus, myötätunto, kuuntelutaito, yhteisvastuu sekä avoimuus erilaisuutta ja vahvistaa mahdollisuuksia

- lisätä tietoisuutta esteettisistä ja kehollisista aisteista sekä tuntemuksista
- edistää demokraattisia tapoja oppia ja luoda tietoa
- luoda kokonaisvaltainen suhde demokratiaan siirtyen pelkästä kognitiivisesta sitoutumisesta sen esteettiseen, keholliseen ja muiden kanssa vuorovaikutuksessa tapahtuvaan tutkiskeluun
- olla täynnä mahdollisuuksia oleva oppimismatka kasvattaa demokratiatajua eli tietoisuutta ja arvostusta niitä tunteita, kehollisia tuntemuksia ja inhimillisiä ominaisuuksia kohtaan, jotka ovat tärkeitä demokraattisessa toiminnassa.

AELD tarjoaa tapoja tutkia — erilaisten harjoitteiden, reflektion ja dialogin kautta — esteettisiä ja kehollisia ulottuvuuksia, jotka ovat olennainen osa kukoistavaa, elävää demokratian käytäntöä. Se ottaa koko kehon mukaan jaetun merkityksellisen ymmärryksen ja yhteisluomisen prosesseihin. Erityistä huomiota kiinnitetään tunteisiin, aistimukseen, kehollisiin liikkeisiin sekä luoviin, mielikuvituksellisiin ja muihin kykyihin — ilman, että lineaarista ja loogista ajattelua korostetaan hallitsevasti, sillä tällainen painotus usein nostaa esiin lähinnä kognitiivisen tietämisen.

AELD-käytännöt ovat siis monimuotoisia ja sisältävät esteettisiä ja kehollisia menetelmiä. Näissä menetelmissä ei ole kyse taide-esineiden tuottamisesta tai esitysten järjestämisestä, vaan luovien prosessien kautta tapahtuvasta viestinnästä ja oppimisesta – tilojen avaamisesta, joissa ihmiset voivat kuunnella, kuvitella ja luoda yhdessä. Näihin voi kuulua

- kollaasi, piirtäminen, maalaaminen ja valokuvaus — käsitysten ilmaiseminen visuaalisesti
- liikettä ja draamaa – ihmissuhteiden tai vuorovaikutuksen tutkiminen
- tarinankerronta — merkitysten ilmaiseminen kertomuksen avulla
- äänet, rytmi ja esittäminen – huomion, tunteiden ja kollektiivisen ilmaisun herättäminen, tietoisuus- tai aistiharjoitukset – tietoisuuden syventäminen itsestä, muista ihmisistä ja ympäristöstä.

Tilat, joita AELD avaa ja joissa demokraattisia suhteita voidaan vaalia:

- kutsuvat osallistumaan
- tukevat monimuotoista ilmaisua (monia tapoja osallistua: liike, kuva, ääni, digitaaliset mediat, esitykset)
- mahdollistavat ajallisen joustavuuden (aikaa reflektiolle, syventymiselle, harjoittelulle, asioihin palaamiselle ja muokkaamiselle)
- kantavat vuorovaikutussuhteita huolta pitäen (luoden tilaa riskinotolle, erimielisyydelle ja haavoittuvuudelle)
- toivottavat mielikuvituksen tervetulleeksi tutkimisen ja yhteiskunnallisen mahdollisuuden muotona
- kutsuvat harjoittamaan hyväksyvää katsetta (hyväksyvä katse keskittyy siihen, mitä esiintyy ja nousee esiin, sen sijaan että pyrkisi kontrolloimaan tai arvottamaan esiin nousevia asioita tai ideoita)

Yhteenveto kouluttajien rooleista AELDissä

Kouluttajilla voi olla AELDissä erilaisia rooleja, kuten oppijoina oleminen. Joskus heillä voi olla useampi kuin yksi rooli. Kouluttajien rooleja voivat olla:

- yhteisoppija, joka tutkii pulmia, luovuutta ja epävarmuutta opiskelijoiden rinnalla
- demokraattisen tutkimuksen esteettisten, kehollisten ja monimuotoisten työkalujen suunnittelija tai yhteissuunnittelija
- toimijuuden edistäjä tehtävien jakajan tai keskustelun ohjaajan sijaan
- hyväksyvän katseen harjoittaja; hyväksyvä katse mallintaa kunnioittavaa näkemistä ja kuuntelemista (ks. hyväksyvä katse taulukossa 1)
- osallistavan ilmapiirin rakentaja kollegoiden, johtajien, yhteisökumppaneiden ja opiskelijoiden kanssa
- reflektiivinen ammattilainen, joka tutkii, miten valta, tunnustus ja responsiivisuus muokkaavat oppimista
- kollektiivisten päätösten seuraaja.

Yhteenveto AELDin keskeisistä ajatuksista

Monipuolinen valikoima ideoita toimii AELDin perustana. Taulukossa 1 on esitetty näiden keskeisten ajatusten yhteenveto.

Kehkeytyvä demokratia

Demokratian ymmärtäminen elävänä, keskeneräisenä prosessina, joka syntyy jatkuvasti vuorovaikutuksemme, valintojemme ja suhteidemme kautta. Demokratia ei ole kiinteä järjestelmä. Se ei myöskään ole pelkästään poliittinen järjestelmä, hallinnollinen muoto tai sääntökokonaisuus. Se on elävä prosessi, joka on jatkuvassa liikkeessä, jokin, jota harjoittemme ja uudistamme joka päivä siinä, miten puhumme, kuuntelemme, teemme yhteistyötä ja pidämme huolta toisistamme.

Demokraattiset arvot

Nämä ovat AELDin demokraattiset perusarvot.

Vapaus. Kyky ajatella, toimia ja ilmaista itseään avoimesti ja vastuullisesti.
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kaikkia arvostetaan, ja jokaisen ääni, keho ja kokemus ovat tärkeitä. Tasa-arvo edellyttää, että jokainen saa samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muutkin. Yhdenvertaisuus edellyttää, että jokainen saa sen, mitä tarvitsee tasavertaisista mahdollisuuksista nauttimiseen.

Responsiivisuus. Tämä tarkoittaa tarkkaavaisuutta niitä toisten tarpeita, ääniä ja kokemuksia sekä omia kehollisia merkityksiä (tunteita, tuntemuksia ja ajatuksia) kohtaan, jotka nousevat esiin, kun ollaan yhteydessä toisiin.

Demokraattiset periaatteet

Nämä periaatteet; vallan jakaminen, muutosta tuottava vuoropuhelu, kokonaisvaltainen oppiminen ja relationaalinen hyvinvointi, kuvaavat, mitä kehkeytyvän demokratian harjoittaminen tarkoittaa, ja tarjoavat toimintaohjeita kehkeytyvän demokratian luomiseksi.

Vallan jakaminen tarkoittaa aktiivista osallistumista niiden instituutioiden, kulttuurin ja suhteiden muokkaamiseen, jotka muodostavat sosiaalisen ja organisatorisen ympäristömme. Se tarkoittaa, että meillä on sananvaltaa meitä koskevissa päätöksissä, että voimme pitää vallanpitäjät vastuussa, edistää vuoropuhelua ja yhteistoiminnallisen vuorovaikutuksen kautta syntyviä uusia mahdollisuuksia sekä yksilön harkintavaltaa tehdä aloitteita, ilmaista identiteettiä ja toimia vapaasti sovittujen arvojen ja vastuiden puitteissa.

Muutosta tuottavaan vuoropuheluun sisältyy näkemysten vaihtaminen ja tutkiminen, avoimeen keskusteluun osallistuminen, osallistujien keskinäinen kunnioitus, erilaisten mielipiteiden ilmaiseminen, kaikkien näkökulmien kuunteleminen sekä rakentavan kritiikin jakamisen mahdollistaminen.

Tarkoituksena on päästä kapeiden henkilökohtaisten näkökulmien ja intressien yli, lisätä keskinäistä ymmärrystä, etsiä yhteisiä näkökulmia tai yhteisiä toimintamahdollisuuksia ja luoda uusia mahdollisuuksia yhteisiin toimiin.

Kokonaisvaltainen oppiminen tarkoittaa sitä, että koko ihminen on mukana — äly, tunteet, keho ja mielikuvitus. Se koostuu kaikkien inhimillisten kykyjen kehittämisestä, johon ei kuulu ainoastaan lineaarinen ajattelu, jossa korostetaan kognitiivista tietämystä, vaan myös olennaisena osana tietoisuus, herkkyyks ja arvostus suhteessa sellaisiin kokemuksen aloihin kuin tunteet, eettiset ja hengelliset herkkyydet, kauneus, ilo, kärsimys ja kehon tuntemukset.

Relationaalinen hyvinvointi liittyy sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, yhteenkuulumisen tunteen ja myönteisen osallisuuden tunteen syntymiseen osallistumisen kautta. Se edistää voimaantumisen ja hyvän itsetunnon tunteita demokraattisen, yksilöllisyyttä arvostavan yhteisön jäsenenä.

Responsiivinen pedagogiikka	Responsiivisessa pedagogiikassa korostetaan, että koulutus on yhteinen tehtävä, joka perustuu keskinäiseen vastuuseen ja jatkuvaan vastavuoroiseen oppimiseen. Se vaatii reflektointia ja tietoisuutta esteettisistä ja kehollisista reaktioistamme sekä valppautta ja responsiivisuutta laajempaan kontekstiin liittyen — mukaan lukien historia, paikka, politiikka ja sosiaalinen asema, kuten sukupuoli, luokka ja rodullinen tai etninen identiteetti.
Demokratiataju	Demokratiataju on yksinkertaisesti tuntuma demokratiaan. Se tarkoittaa tarkkaavaisuutta, arvostamista, vaalimista ja reagointia niihin aisteihin, tietoisuuteen, ominaisuuksiin ja tunteisiin liittyen, jotka ovat elintärkeitä menestyville demokratian käytännöille ja suhteille sekä yhteyksien luomiselle muihin entistä demokraattisemmin tavoin.
Hyväksyvä katse	Hyväksyvä katse on itsemme, muiden ja maailman havainnoinnin tapa, joka on avoin, utelias ja tuomitsematon sekä tarkkaavainen sille, mitä nousee esiin sen sijaan, että yrittäisi hallita sitä. Koulutuksessa sen avulla sekä opettajat että oppijat voivat tunnistaa läsnä olevan arvon ja suhtautua siihen empaattisesti. Tämä käytäntö on jatkuva prosessi, jossa luodaan yhdessä turvallisia oppimisympäristöjä esteettisille ja kehollisille menetelmille. Hyväksyvä katse perustuu tarkkaavaisuuteen ja hyväksyntään ja edistää vapauden, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja responsiivisuuden edellytyksiä koulutuskäytännöissä ja muualla.

Taulukko 1 Yhteenveto AELDin keskeisistä ajatuksista

AELD yhdistää kaikki nämä elementit lähestymistavaksi, jonka avulla nuoret ja kouluttajat voivat tuntea, toteuttaa ja pohtia demokraattista elämää, kuten sitä, miten erilaiset tavat harjoittaa demokraattisia arvoja voivat vaikuttaa siihen, miten oppijat ja kouluttajat näkevät toisensa ja miten heidän äänensä, läsnäolonsa ja toimijuutensa tunnustetaan.

AELD tukee ihmisiä rakentamaan kokemuksia demokraattisesta toiminnasta toisen asteen koulutuksessa ja tarjoamaan tilan yhteiselle pohdinnalle. Se auttaa näkemään demokratian elävänä, keskeneräisenä prosessina, joka rakentuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja muotoutuu monin erilaisin tavoin. Demokratian luominen ja ylläpitäminen voi sisältää esimerkiksi:

- yhteisen merkityksen rakentamista liikkeen, performanssin, kuvataiteen, elokuvan ja digitaalisen tekemisen avulla
- jäseneltyä ja jäsentymätöntä vuoropuhelua, kuten keskustelupiirejä, vertaisjohtoisia dialogeja, pohdintataukoja ja multimodaalisia vastaustapoja
- yhteisesti suunniteltuja rutiineja, luokan yhteisiä sopimuksia, kiertäviä rooleja ja osallistavia päätöksentekokäytäntöjä
- kehollista reflektiota, kuten kehokartoitusta, tunnekartoitusta, päiväkirjatyöskentelyä, improvisaatiota ja näkökulman vaihtamisen harjoituksia
- konfliktien käsittelyä tarkkaavaisuudella, hyväksyvällä katseella ja eettisellä kuuntelulla
- relationaalisen hyvinvoinnin mikroharjoituksia, kuten vertaisilta oppimista, tuen tarjoamista, syrjivien tilanteiden havaitsemista ja tilan antamista hiljaisemmille äänille

Oppaan käyttö

Opas on suunniteltu käytännölliseksi ja mukautettavaksi. Opettajat voivat käyttää yhtä toimintoa, yhtä periaatetta tai useita periaatteita asiayhteydestä ja valmiudesta riippuen.

- Voit aloittaa lyhyillä toiminnoilla
- tutkia pidempiä harjoituksia tai toimintojen sarjoja
- integroida multimodaalisia ilmaisu- ja viestintämuotoja
- käyttää pohdintakysymyksiä demokratietietoisuuden syventämiseen
- valita toimintoja, jotka sopivat luokkasi tai muiden oppimistilojen kokoon, aikatauluun tai aiheeseen
- mukauttaa käytäntöjä verkko- tai hybridikonteksteihin.

2. AELDin merkitys toisen asteen koulutuksessa

Toinen aste on nuorille aikaa, jolloin heidän kehityksessään tapahtuu syvällisiä muutoksia. Nuoret pohtivat identiteettiään, kuulumista johonkin, oikeudenmukaisuutta ja vastuuta samalla, kun heidän käsityksensä itsestään suhteessa muihin alkaa muotoutua. Näille vuosille on ominaista tunteiden voimakkuus, lisääntynyt sosiaalinen tietoisuus sekä kasvava halu tulla nähdyksi kykenevinä, yhteiseen elämään osallistuvina toimijoina.

Pedagogiikan esteettiset ja keholliset ulottuvuudet ovat tärkeitä kaikessa oppimisessa. Toisella asteella on kuitenkin erityisiä tapoja, joilla AELDia voidaan hyödyntää nuorten demokratiakasvatuksen tukemisessa siten, että heidän kehittyvä käsityksensä itsestään suhteessa toisiin tunnistetaan ja otetaan luontevasti osaksi oppimista. Sen sijaan, että nuorten tunteita ja kokemuksia sivuutettaisiin, AELD luo olosuhteet, joissa oppilaat voivat tutkia demokraattisia arvoja – vapautta, tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja herkkyyttä reagoida toisiin – moninaisten ilmaisutapojen kautta. Näihin voivat kuulua esimerkiksi liike, eleet, visuaalinen ilmaisu, tarinankerronta, kuunteleminen ja yhteinen pohdinta. Tällaisten toimintatapojen avulla nuoret pääsevät käsiksi demokratian merkityksiin kognitiivisten, emotionaalisten, relationaalisten ja kehollisten prosessien kautta – juuri niiden ulottuvuuksien kautta, jotka ovat olennaisia heidän kehitysvaiheessaan.

AELD vahvistaa demokratiasuhdetta monin tavoin:

- Se tukee relationaalista hyvinvointia – nuoret osallistuvat täysimittaisemmin, kun he tuntevat saavansa tunnustusta ja kunnioitusta. AELD edistää suhteisiin liittyviä olosuhteita, kuten luottamusta, emotionaalista turvallisuutta ja avoimuutta, jotka antavat oppilaille mahdollisuuden ottaa riskejä, ilmaista epävarmuutta ja jakaa näkökulmia.
- Se laajentaa väyliä vuoropuhelun muuttamiseen. Kaikki oppilaat eivät osallistu demokraattiseen keskusteluun pelkän puheen kautta. Jotkut suosivat kuvaa, liikettä, luovaa assosiaatiota tai hiljaisempia osallistumisen muotoja. AELD tarjoaa monipuolisia työkaluja, joiden avulla vuoropuhelusta voi tulla oikeudenmukaisempaa ja osallistavampaa.
- Se kasvattaa tarkkaavaisuutta ja responsiivisuutta. Nuoret oppivat kehollisten ja reflektiivisten käytäntöjen kautta huomaamaan, miten heidän toimintansa vaikuttaa toisiin, miten tunteet muokkaavat vuorovaikutusta ja miten yhteiset päätökset edellyttävät virittäytymistä. Tämä responsiivisuus on keskeinen osa demokraattista elämää.

- Se edistää kokonaisvaltaista oppimista yhdistämällä ajattelun, tunteen ja aistimisen. Tällä tavoin AELD kutsuu nuoria tutkimaan monimutkaisia ideoita yhdistämällä analyysin, mielikuvituksen, kehotietoisuuden ja tunneälyn. Tämä integraatio tukee syvempää ymmärtämistä ja eettistä pohdintaa.
- Se edistää vallan jakamista rohkaisemalla opiskelijoita vaikuttamaan oppimisprosesseihin. Näiden käytäntöjen avulla oppilaat kokevat, että heidän panoksellaan on merkitystä. Pienetkin päätöksentekomahdollisuudet auttavat heitä näkemään itsensä aktiivisina osallistujina yhteisessä oppimisessä.
- Se käyttää mielikuvitusta demokraattisena voimavarana. Luovat ja esteettiset käytännöt auttavat nuoria kuvittelemaan vaihtoehtoja, pohtimaan omien näkökulmiensa ulkopuolisia mielipiteitä ja tutkimaan yhteisten tulevaisuuksien mahdollisuuksia. Mielikuvitus vahvistaa kansalaisten uteliaisuutta ja avoimuutta.
- Se kasvattaa demokratiataajua. Toistuvilla kehollisilla kokemuksilla, joissa havainnoidaan, pohditaan, tehdään yhteistyötä ja reagoidaan, nuoret voivat kehittää käsitystä siitä, mitä oikeudenmukaisuus, osallisuus, vastuu ja yhteys merkitsevät demokraattisessa toiminnassa. Tämä taju ja herkkyyks muodostuu demokraattisen osallistumisen perustaksi toisen asteen koulutuksessa ja sen jälkeen.

AECED-tutkimuksesta saadut havainnot tukevat AELDin arvoa. Tutkimuksessa todettiin, että AELD voi esimerkiksi auttaa luomaan demokratialle olennaisia ominaisuuksia (kuten empatia, aktiivinen kuuntelu ja avoimuus erilaisuutta ja uusia mahdollisuuksia kohtaan), lisätä tietoisuutta esteettisistä ja kehollisista aisteista, kannustaa demokraattisempaan oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä kasvattaa demokratiataajua. Tällaiset tulokset ovat arvokkaita, kun nuoret kehittyvät toisen asteen koulutuksen aikana.

3. Demokraattiset arvot toisen asteen koulutuksessa

Demokraattiset arvot muokkaavat sitä, miten suhtaudumme toisiimme oppimisympäristöissä. Toisen asteen koulutuksessa nämä arvot eivät ole abstrakteja käsitteitä, vaan kokemuksia, jotka syntyvät päivittäisessä vuorovaikutuksessa: siinä, miten oppilaat ilmaisevat itseään, miten heitä kutsutaan osallistumaan, miten erimielisyyksiä käsitellään ja miten he kokevat tulevansa tunnustetuiksi osana ryhmää.

AELD antaa nuorille mahdollisuuden kohdata demokraattisia arvoja monimuotoisesti ja kehollisen toiminnan kautta. Tämä auttaa arvojen muotoutumista kokemuksiksi, joita oppilaat voivat yhdessä tutkia ja harjoitella. Viitekehyksessä määritellään demokrationkasvatuksen keskeiset perusarvot: vapaus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä responsiivisuus. Seuraavaksi esitetään esimerkkejä siitä, miten kukin arvo voi konkretisoitua toisen asteen oppimisympäristöissä.

Vapaus

Vapaus tarkoittaa, että kaikilla on tilaa ilmaista itseään aidosti, tutkia ideoita avoimesti ja tehdä mielekkäitä valintoja yhteisten eettisten rajojen sisällä. Nuorille, jotka vielä kehittävät itsenäisiä identiteettejä, vapaus tulee konkreettiseksi, kun he voivat tuoda näkökulmansa, luovuutensa ja kysymyksensä oppimiseen.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

Oppilaat valitsevat, miten he ilmaisevat ajatuksensa: liikkeen, piirtämisen, kirjoittamisen, äänen tai digitaalisten muotojen avulla.

Luokka tutkii aihetta luomalla useita tulkintoja ennen analysointia.

Opiskelijat osallistuvat tehtävän muodostamiseen, esimerkiksi siihen, miten työ esitetään tai mihin kysymyksiin kiinnitetään huomiota.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että jokaisen oppilaan läsnäololla on merkitystä. Yhdenvertaisuudella varmistetaan, että jokaisella oppilaalla on käytössään saavutettavia ja mielekkäitä osallistumisen tapoja. Nuoret ovat hyvin tietoisia osallisuudesta ja syrjäytymisestä; pienetkin merkit voivat vaikuttaa heidän osallistumishalukkuuteensa. AELDissa luodaan ympäristöjä, jotka toivottavat tervetulleiksi erilaiset osallistumismuodot.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- Toimintoihin sisältyy sanallisia, visuaalisia, kehollisia, kirjallisia ja reflektiivisiä vaihtoehtoja.
- Keskustelu järjestetään siten, että se tukee tasapainoista osallistumista ja auttaa hiljaisempia oppilaita osallistumaan.
- Ryhmätehtävissä edellytetään, että oppilaat huomaavat toistensa tahdin, ideat ja ilmaisevat ja sopeutuvat niihin.

Toisen asteen koulutuksessa tasa-arvoon kuuluu myös sen tunnustaminen, miten luokkaperustaiset, rodullistetut ja sukupuoliin liittyvät odotukset, sosiaaliset normit ja valtasuhteet voivat vaikuttaa siihen, ketkä kokevat voivansa puhua, liikkua, ottaa riskejä tai vaieta. AELD tukee tasapuolisuutta tarjoamalla useita osallistumisen tapoja, jotka eivät sulje ketään pois, jotta opiskelijoiden ei tarvitse mukautua vallitseviin normeihin kuuluakseen tai osallistuakseen.

Responsiivisuus

Responsiivisuuden kykyä huomata toiset – vihjeet, tunteet, näkökulmat ja tarpeet – ja mukauttaa toimintaa sen mukaisesti. Se on relationaalinen arvo, joka tukee vuoropuhelua, yhteistyötä ja erimielisyyksien ratkaisemista. Nuoret vahvistavat responsiivisuuttaan, kun heillä on tilaisuuksia pohtia, miltä vuorovaikutustilanteet tuntuvat ja miten heidän panoksensa muokkaavat ryhmän elämää.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- Oppilaat osallistuvat harjoitukseen, jossa heidän on aistittava oikea hetki toimia, kuten yhteinen rytmi.
- Ryhmätyöskentelyn jälkeen opiskelijat pohtivat paitsi tuloksia myös sitä, miten vuorovaikutus vaikutti heihin.
- Opiskelijoille annetaan luova vapaus ilmaista itseään, ja heitä kehoitetaan pohtimaan käyttämiään ilmaisutapoja.

4. Demokraattiset periaatteet toisen asteen koulutuksessa

Toisen asteen koulutuksessa demokraattisten periaatteiden soveltaminen ja tutkiminen auttaa nuoria kokemaan demokratian abstraktin järjestelmän sijaan elettyinä, relationaalisen prosessina, joka avautuu osallistumisen, vuoropuhelun ja jaetun vastuun kautta. Toissijaisissa yhteyksissä periaatteita sovelletaan tavoilla, jotka vastaavat nuorten kehittyvää kykyä pohtia, ymmärtää monitahoisuutta ja huomioida ihmissuhteita.

Vallan jakaminen

Vallan jakaminen tarkoittaa sitä, että oppilaille luodaan mielekkäitä mahdollisuuksia vaikuttaa oppimisprosessin eri osa-alueisiin. Toisen asteen koulutuksessa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi valintoja siitä, miten aiheeseen perehdytään, miten työskennellään yhdessä tai millä tavoin omaa ymmärrystä ilmaistaan.

Vallan jakaminen ei tarkoita vastuun siirtämistä kokonaan opiskelijoille. Se voi ilmetä monin tavoin — sekä virallisesti että epävirallisesti — mukaan lukien opettajan ohjaamat, huolellisesti rakennetut toimijuuden tilat, joissa oppilaat kokevat, että heidän panoksensa vaikuttaa yhteiseen prosessiin.

Muutosta tuottava vuoropuhelu

Muutosta tuottavavuoropuhelukannustaa keskinäiseen ymmärrykseen ja erilaisten ideoiden, näkökulmien ja kokemusten yhteiseen tutkimiseen. Se arvostaa uteliaisuutta, kuuntelemista ja erilaisuuteen liittyvää avoimuutta.

AELDissa vuoropuhelu on monimuotoista. Opiskelijat voivat osallistua puhumalla, eleillä, piirtämällä, vaikenemalla, tilallisella asettumisella tai symbolisilla muodoilla. Näiden tapojen avulla oppilaat voivat ilmaista ajatuksia, jotka eivät ehkä ole vielä täysin muotoutuneet sanoiksi, ja ne auttavat heitä kohtaamaan erilaisia näkökulmia.

Kokonaisvaltainen oppiminen

Kokonaisvaltaisessa oppimisessa tunnustetaan, että ymmärrys kehittyy ajattelun, tunteiden, aistimusten, mielikuvituksen ja vuorovaikutuksen integroimisen kautta. Toisen asteen koulutuksessa tämä periaate tukee nuoria työskentelemään monimutkaisuuden, monitulkintaisuuden ja tunteiden parissa osana oppimista.

Kokonaisvaltaiseen oppimiseen kuuluu kehollisia ja sensorisia ulottuvuuksia, ei niinkään suorituksina vaan arkipäiväisinä tapoina tehdä huomioita ja muodostaa merkityksiä. Nämä ulottuvuudet auttavat oppilaita yhdistämään ajatukset elettyihin kokemuksiin ja syventämään sitoutumista eri oppiaineissa.

Relationaalinen hyvinvointi

Relationaalinen hyvinvointi viittaa oppimisympäristössä olevien suhteiden laatuun. AELDissa vaatii tilaa, joissa opiskelijat tuntevat olonsa huomatuksi, kunnioitetuksi ja turvalliseksi osallistua omaan tahtiinsa. Toisen asteen luokkahuoneissa ja muissa toissijaisissa oppimisympäristöissä relationaalista hyvinvointia tuetaan kiinnittämällä huomiota ryhädynamiikkaan, emotionaaliseen ilmapiiriin ja siihen, miten kaikki (oppilaat ja opettajat) suhtautuvat toisiinsa. Sitä luodaan yhdessä jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa.

Nämä periaatteet ovat tehokkaimpia, kun ne koetaan yhdistelmänä.
Koulutustilaisuuteen voi sisältyä esimerkiksi

kutsu päättää tutkittavasta aiheesta, mikä vahvistaa vallan jakamista

lyhyt kehollinen harjoitus joka rohkaisee muutosta tuottavaan vuoropuheluun

valikoima erilaisia menetelmiä holististen oppimismahdollisuuksien lisäämiseksi

reflektioiva tauko relationaalisen hyvinvoinnin tukemiseksi.

AELD tarjoaa yksinkertaisia ja mukautettavia tapoja sisällyttää nämä periaatteet jokapäiväiseen opetukseen ja auttaa nuoria kokemaan demokratian kaukaisen ihanteen sijasta asiana, jota he harjoittavat toistensa kanssa päivittäin.

5. Demokratiataju toisen asteen koulutuksessa

Demokratiatajulla tarkoitetaan tapoja havaita, tuntea ja reagoida, jotka kehittyvät, kun oppilaat osallistuvat demokratiaa koskevaan oppimiseen keskittyen erityisesti demokraattisiin arvoihin ja periaatteisiin. Sitä ei voi opettaa suoraan eikä mitata tulosten avulla. Sen sijaan se syntyy vähitellen osallistumiseen, vuoropuheluun ja jaettuun vastuuseen liittyvien kokemusten myötä sekä havaitsemalla, ilmaisemalla, kuuntelemalla, vastaamalla ja refleктоimalla aktiivisesti yhdessä.

Toisen asteen koulutuksessa demokratiatajuun kuuluu se, että nuoret tiedostavat nämä kokemukset ja itsensä osana laajempaa kollektiivia. Siihen kuuluu muiden läsnäolon tunnistaminen, oman toiminnan vaikutusten huomaaminen ryhmässä sekä niihin vastaaminen tarkkaavaisuudella ja huolella. Nämä valmiudet kehittyvät jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa luokkahuoneessa ja muissa oppimistiloissa, joissa tietoisesti hyödynnetään AELDin arvoja, periaatteita ja käytäntöjä pelkän opetuksen sijaan.

Demokratiataju elettyinä kokemuksena

Demokratiataju on kehollista, relationaalista ja kokemukseen perustuvaa. Se liittyy läheisesti nuorten kasvavaan kykyyn pohtia

- useita näkökulmia
- emotionaalista ja relationaalista dynamiikkaa
- monimutkaisuutta ja monitulkintaisuutta
- omaa rooliaan yhteisissä oppimistilanteissa.

ja huomata

- ilmapiirin laatuja
- vuorovaikutusten sävyjä
- kireyden tai helpotuksen hetkiä
- energian tai huomion muutoksia

Näiden kokemusten kautta oppilaat alkavat tunnistaa, miltä tila tuntuu silloin, kun se ei sulje ketään ulkopuolelle, milloin osallistuminen on aidosti mahdollista ja milloin tilanteeseen on tarpeen reagoida. Tällainen tietoisuus tukee huomaavaisempaa vuorovaikutusta sekä oppimisprosessia.

Kasvava tietoisuus itsestä suhteessa muihin

Nuoret alkavat huomata, miten heidän valintansa, ilmaisunsa ja toimintansa vaikuttavat yhteiseen työskentelyyn ja keskinäisiin suhteisiin. He oppivat tunnistamaan sekä yhteisymmärryksen hetkiä että tilanteita, joissa syntyy jännitteitä, ja pohtivat samalla, miltä oppiminen tuntuu kehossa ja tunteissa.

Herkkyyys oikeudenmukaisuudelle, äänelle ja osallisuudelle

Nuoret havaitsevat epäoikeudenmukaisuuden nopeasti. Demokratiataju kehittyy, kun he saavat kokemuksia ympäristöistä, joihin jokainen ääni on tervetullut ja erilaisuuteen suhtaudutaan kunnioittavasti.

Tunteiden tunnistaminen osana demokraattista elämää

Tunteet vaikuttavat siihen, miten oppilaat osallistuvat, kuuntelevat tai vetäytyvät. Kun nuoria rohkaistaan huomaamaan ja pohtimaan tunnekokemuksia ilman tuomitsemista, he oppivat, että tunteet muokkaavat demokraattista vuorovaikutusta.

Avoimuus useille näkökulmille

Demokratiataju kehittyy, kun nuoret kohtaavat erilaisia näkökulmia ja harjoittavat uteliaisuutta puolustautumisen sijaan. AELD auttaa oppilaita lähestymään erilaisuutta tunteiden ja jaettujen kehollisten kokemusten kautta pelkän kognitiivisen keskustelun sijaan.

Yhteinen vastuu oppimisympäristöstä

Kun nuoret ymmärtävät, että vuorovaikutuksen sävy, rytmi ja laatu kuuluvat kaikille – eivät vain opettajalle – demokratiataju kehittyy. Oppilaat alkavat osallistua tilanteen muokkaamiseen.

Relationaalisten vihjeiden huomaaminen ja niihin sopeutuminen

Responsiivisuus on demokraattinen perusarvo. Demokratiataju kehittyy, kun nuoret oppivat ottamaan huomioon muiden sanalliset ja sanattomat vihjeet ja mukauttamaan toimintaansa niiden mukaisesti.

Miten opettajat voivat tukea demokratiataajua

Demokratiataaju kehittyy ajan myötä, kun nuoret

- kokevat erilaisia osallistumisen muotoja
- käyvät monimuotoista vuoropuhelua
- kohtaavat eroja ja erimielisyyksiä
- pohtivat, miten oppiminen etenee kollektiivisesti.

Opettajat tukevat tätä kehitystä luomalla olosuhteet, joissa oppilaat tuntevat itsensä hyväksytyiksi, joissa arvostetaan ilmaisun eri muotoja ja joissa pohdinta on osa jokapäiväistä toimintaa. Demokratiataaju kasvaa kannustavissa olosuhteissa, joita voi luoda esimerkiksi:

- kutsumalla mukaan monimuotoisiin ilmaisun ja kommunikoinnin tapoihin, jotta oppilaat voivat tulla oppimiseen mukaan itselleen luontevilla tavoilla ja ilmaista ajatuksiaan, ideoitaan ja tunteitaan
- käyttämällä yksinkertaisia kehollisia harjoituksia, jotka auttavat tulemaan tietoisemmaksi itsestä ja toisista
- luomalla tilaa reflektiivisille tauoille, joissa voidaan huomata tunteita, sosiaalisia signaaleja ja yhteyden hetkiä
- tarjoamalla mielekkäitä mutta hallittavia päätöksentekotilanteita, joissa voi harjoitella jaettua vastuuta
- vastaamalla hyväksyvällä katseella, huomioiden oppilaiden osallistumisen ja tuotokset ennen niiden arviointia
- antamalla oivalluksille aikaa nousta esiin, tunnistaen, että AELD-prosessi ei etene lineaarisesti

Nuoruusiässä demokratiataaju muotoutuu tilanteissa, joissa erilaisuus, näkyvyys ja kuuluminen voivat olla hyvin latautuneita teemoja. Oppilaat voivat kokea osallisuutta tai ulkopuolelle jäämistä esimerkiksi sukupuolen, sosiaalisen aseman, rodullistetun tai etnisen identiteetin, ilmaisun, itseluottamuksen tai normienmukaisuuden kautta.

AELD huomioi tämän dynamiikan luomalla tiloja, joissa opiskelijat voivat aistia oikeudenmukaisuutta ja huolenpitoa niin siinä, mitä sanotaan, kuin myös siinä, miten osallistuminen rytmitetään, tunnustetaan ja jaetaan. Ottamalla käyttöön yksinkertaisia ja joustavia käytänteitä opettajat voivat auttaa oppilaita kohtaamaan demokratian asiana, jota he elävät jo nyt – ei vain tulevaisuuden taitona tai myöhemmin opiskeltavana aiheena.

6. Responsiivinen pedagogiikka toisen asteen koulutuksessa

Responsiivinen pedagogiikka, joka on osa AELDia, ei ole kiinteä menetelmä vaan relationaalinen ja kehollinen asenne, joka kehittyy tarkkaavaisuuden ja pohdinnan kautta. Toisen asteen koulutuksessa se tukee nuoria navigoimaan monimutkaisuutta, erilaisuutta ja epävarmuutta luomalla oppimistiloja, jotka voivat mukautua kehittyviin tarpeisiin, rytmeihin ja vuorovaikutussuhteisiin sekä sukupuolen, sosiaalisen luokan ja rodullistetun tai etnisen identiteetin kaltaisiin tekijöihin.

Oppilaiden ja itsensä huomioiminen:

Responsiiviseen pedagogiikkaan kuuluu oppilaiden sanallisten, emotionaalisten, relationaalisten ja kehollisten vihjeiden huomioiminen. Samalla siihen sisältyy opettajien tietoisuus omista kehollisista ja emotionaalista reaktioistaan.

Opettajat saattavat huomata:

- jännittyneisyyttä tai rentoutta omassa asenteessaan
- äänensävyn tai tahdin muutoksia
- impulsseja nopeuttaa, korjata tai hallita
- epävarmuuden tai epäröinnin hetkiä.

Tunnistamalla nämä reaktiot opettajat voivat tehdä tietoisempia valintoja siitä, miten he reagoivat opiskelijoihin ja ryhmään.

Välittävä ja joustava reagointi

Responsiivisuus tarkoittaa opetuksen mukauttamista pienillä harkituilla tavoilla. Tähän voi sisältyä

- hidastaminen, kun ryhmä kokee ylikuormitusta
- pysähtyminen, kun tunteet nousevat pintaan
- vaihtoehtoisten osallistumismuotojen tarjoaminen, jos ehdotettu ei sovi
- toiminnan rakenteen muuttaminen tarvittaessa, mikä antaa tilaa pohdinnalle

Nämä mukautukset eivät ole merkkejä hallinnan menettämisestä. Ne ovat pedagogisen huolenpidon ja demokraattisen tarkkaavaisuuden ilmentymiä.

Responsiivinen pedagogiikka reflektiivisenä käytäntönä

Responsiivista pedagogiikkaa tuetaan jatkuvalla pohdinnalla. Opettajat eivät pohdi vain sitä, mitä oppilaat tekevät, vaan myös seuraavia kysymyksiä:

- miltä oppimistila tuntui
- miten he itse vastasivat
- mitkä tekijät tukivat tai rajoittivat osallistumista
- mitä voitaisiin muuttaa seuraavalla kerralla

Tämä reflektiivinen ulottuvuus auttaa opettajia pysymään avoimina, vastaanottavaisina ja eettisyyteen perustuvina toiminnassaan.

Opettajien responsiivista pedagogiikkaa tukevat käytännöt

Toisen asteen koulutuksen luokissa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi:

- mahdollisuutta osallistua vapaaehtoisesti tai olla tarkkailevana mukana
- oppilaiden rohkaisemista valitsemaan itselleen sopiva monimuotoinen ilmaisun tai viestinnän tapa
- epävarmuuden tunnistamista osaksi oppimista sekä rauhallisen läsnäolon ylläpitämistä jännitteisissä hetkissä
- herkkyyttä huomata, milloin suunnitelmia on tarpeen muuttaa

Näillä käytännöillä opettajat tukevat demokratiasuhdetta jatkuvana, relationaalisena prosessina.

Läsnäolon huomioiminen

Responsiivisuus alkaa siitä, että huomioidaan, miten oppilaat saapuvat paikalle — emotionaalisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Nuoret viestivät usein valmiudesta tai epäröinnistä ryhdillä, hiljaisuudella, äänensävyllä tai energialla.

Tilan luominen monille ilmaisumuodoille

Responsiivisuuteen kuuluu erilaisten osallistumistapojen tarjoamista oppilaille, ja erityisesti niille, jotka eivät ehkä tunne oloaan mukavaksi puhua ensimmäisenä, tai jotka ajattelevat mieluummin luovin tai kehollisin keinoin.

Rytmiin ja tarpeisiin sopeutuminen

Nuoret osallistuvat eri tavoin eri aikoina. Responsiivinen pedagogiikka mukautuu näihin muutoksiin havainnoimalla ilmapiiriä ja reagoimalla siihen joustavasti.

Relationaalisen turvallisuuden tukeminen

Demokraattinen oppiminen edellyttää ympäristöjä, joissa opiskelijat voivat ottaa riskejä, jakaa keskeneräisiä tai vasta muotoutuvia ajatuksia ja kohdata erilaisuutta. Responsiivisuus tarkoittaa sitä, että opettaja tunnistaa tilanteet, joissa turvallisuuden tunne on uhattuna, ja ryhtyy tarvittaviin toimiin sen palauttamiseksi.

Odottamattomiin tilanteisiin vastaaminen

AELD rohkaisee olemaan avoin suunnittelemattomille hetkille, jotka voivat kantaa oppimisen mahdollisuuksia. Responsiivinen pedagogiikka näkee tällaiset hetket häiriöiden sijaan kutsuina.

Miltä tämä voi näyttää:

- yllättävän oivalluksentai luovan vastauksen tutkiminen hieman pidemmälle
- ajan antaminen spontaanille, merkitykselliselle keskustelulle
- tehtävän muokkaaminen, kun opiskelijat ehdottavat uutta suuntaa

Responsiivisuuden mallintaminen demokraattisena asenteena

Nuoret oppivat responsiivisuutta kokemuksen kautta. Kun kouluttajat kuuntelevat avoimesti, tunnustavat epävarmuuden ja sopeutuvat harkitusti, he ilmentävät demokraattisiin suhteisiin perustuvia tapoja toimia – suhteita, jotka perustuvat tunnustamiseen ja huolenpitoon.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- myönnetään, että jokin asia on epäselvä, ja tutkitaan sitä yhdessä
- osoitetaan uteliaisuutta oppilaiden ideoita kohtaan, vaikka ne poikkeavat suunnitelmasta
- hyväksyvän katseen harjoittelu – nähdään ja tunnustetaan osallistuminen ennen sen arviointia.

Miksi responsiivinen pedagogiikka on tärkeää demokratian kannalta

Responsiivinen pedagogiikka auttaa nuoria kokemaan demokraattisen elämän vuorovaikutteisena, jaettuna ja kehittyvänä.

Responsiivisuuden kautta oppilaat oppivat, että

- heidän läsnäolonsa vaikuttaa ryhmän toimintaan
- kuunteleminen ja huomaaminen ovat osallistumisen muotoja
- tunteilla ja kehollisilla vihjeillä on merkitystä demokraattisessa vuorovaikutuksessa
- erimielisyyksiä voidaan käsitellä huolta pitäen
- demokratiasuhde on jatkuvan muuntautumisen prosessi.

7. Hyväksyvä katse toisen asteen koulutuksessa

Hyväksyvällä katseella tarkoitetaan tapaa nähdä, vastaanottaa ja reagoida oppijoihin ja itseensä siten, että huomioiminen asetetaan arvioinnin edelle. Se liittyy siihen, miten kouluttajat näkevät oppijat ja itsensä sekä siihen, miten oppijat näkevät toisensa ja kouluttajat. Se on AELDin keskeinen pedagoginen asenne, joka edellyttää, että koulutuksellisissa kohtaamisissa mukana olevat henkilöt näkevät toisensa ilman hätiköityjä johtopäätöksiä tai tuomioita. Kun kouluttaja käyttää hyväksyvää katsetta ajan mittaan, oppilaat huomaavat todennäköisemmin, että heidät nähdään, kuullaan ja tunnustetaan sellaisina kuin he ovat. Opettaja kehottaa oppilaita tarkastelemaan omia ja muiden reaktioita hyväksyvän katseen avulla, jotta kehollisten menetelmien herättämät tunteet olisi helpompi kohdata. Tämä kutsu on osa yhteistä riittävän turvallisen oppimisympäristön luomista AELDille.

Hyväksyvä katse ei ole vain tapa ajatella, vaan se on kehollista toimintaa. Se tulee esille

- henkilön katseessa
- asenteessa ja orientaatioissa
- äänensävyssä
- rytmissä ja tauoissa
- halukkuudessa sietää epävarmuutta.

Näiden kehollisten vihjeiden avulla opettajat (ja muut, esimerkiksi ryhmätyöhön osallistuvat) viestivät: "Olen täällä, kuuntelen sinua, ja osallistumisellasi on merkitystä."

Toisen asteen koulutuksessa, jossa oppilaat tutkivat identiteettiään, haavoittuvuuttaan ja sosiaalista altistumista, hyväksyvällä katseella on ratkaiseva merkitys luotaessa oppimisympäristöjä, joissa osallistuminen tuntuu mahdolliselta. Hyväksyvä katse auttaa luomaan olosuhteet, joissa demokraattiset arvot ja periaatteet voidaan kokea. Se tukee sellaisten olosuhteiden luomista, joissa

- osallistuminen on vähemmän riskialtista
- opiskelijat kokevat tulevansa huomioiduiksi olematta esillä
- erilaiset ilmaisumuodot ovat tervetulleita
- oppimisesta tulee jaettu, relationaalinen prosessi

Se auttaa opettajia ja oppilaita oppimaan

- tunnustamaan osallistumisen ennen sen arviointia
- suhtautumaan epävarmuuteen avoimesti painostamisen sijaan
- antamaan ideoiden jäädä keskeneräisiksi
- tunnustamaan läsnäolon ilman vaatimusta asioiden paljastamisesta

Hyväksyvän katseen kehollistaminen

Opettaja ja oppilaat voivat omaksua hyväksyvän katseen, joka perustuu tarkkaavaisuutta ja hyväksyntää osoittavaan lähestymistapaan. Tällainen tarkkaavainen ja hyväksyvä asenne voi synnyttää esimerkiksi seuraavanlaisia käytäntöjä:

- opiskelijoiden osallistumisen tunnustaminen ennen sen arviointia
- osittaisten tai alustavien ideoiden nimeäminen arvokkaiksi
- erilaisuuteen suhtautuminen uteliaisuudella tuomitsemisen sijaan
- oppilaiden kehottaminen nimenomaisesti kuuntelemaan ja huomaamaan ennen vastaamista.

Joissakin toiminnoissa on myös soveltuvisissa tapauksissa mahdollista esitellä hyväksyvän katseen idea ja keskustella siitä, mikä auttaa lisäämään tietoisuutta siitä, mitä siihen liittyy ja mikä sen arvo on.

Opettajan hyväksyvä katse itseään kohtaan

Hyväksyvän katseen tärkeä ulottuvuus on se, miten opettajat suhtautuvat omaiin reaktioihinsa. Tähän sisältyy:

- epävarmuuden tai tietämättömyyden hetkien tunnistaminen
- korjaus- tai kontrolli-impulssien havaitseminen
- luvan antaminen pysähtymiseen tai uudelleen mietintään

Harjoittamalla hyväksyvää katsetta itseään kohtaan opettajat omaksuvat demokraattisen asenteen, joka arvostaa avoimuutta, pohdintaa ja prosessin aikana tapahtuvaa oppimista.

Hyväksyvä katse opiskelijoiden välillä

Hyväksyvä katse on myös opiskelijoiden välinen tapa nähdä ja tunnistaa toistensa osallistumisen merkitys, mikä vaikuttaa merkittävästi siihen, miten he osallistuvat AELD-toimintaan.

Opettajat voivat tukea oppilaitaan hyödyntämään hyväksyvää katsetta:

- kannustamalla oppilaita suhtautumaan toisiinsa tarkkaavaisesti
- opettamalla heitä tunnistamaan tuomitsevia ajatuksia ja suuntaamalla hyväksyvän katseen kehon reaktioihin (esim. tunnereaktioihin)
- pyytämällä kuvailevia vastauksia ennen mielipiteitä
- tukemalla vertaispalautetta, joka alkaa huomioimisella tuomitsemisen sijaan.

8. Demokraattisten muutosten potentiaali AELDin kautta

Kun AELDiä sovelletaan käytännössä, demokraattinen muutos tapahtuu harvoin yksittäisenä muutoksena, joka liittyy vain yhteen avaintekijään (ks. taulukko 1). Latvian toisen asteen koulukokeilut kuvaavat tätä hyvin: AELD tuottaa usein muutoksia, jotka tapahtuvat useiden elementtien kohdalla samanaikaisesti. Koska kokeiluissa oli mukana oppilaita, opettajia ja rehtoreita, syntyi useita vuorovaikutuskanavia ja yhteissuunnittelun muotoja: oppilas–oppilas, oppilas–opettaja, opettaja–rehtori, oppilas–rehtori ja oppilas–opettaja–rehtori. Jotta voisimme jäljittää näitä demokraattisia muutoksia AELDin kautta, seuraavassa tarkastellaan esimerkkejä kolmesta vuorovaikutuskanavasta.

Opiskelija–opiskelija: Kun oppilaat pohtivat uusia ominaisuuksia, joita he havaitsivat tai löysivät ikätovereistaan soveltaessaan draamasketsiä ja kollaasia, he kertoivat luokkatovereidensa olleen yllättäen tavallista aktiivisempia, tehokkaampia ja luovempia ja että uusia kykyjä oli tullut esiin. Erityisesti he arvostivat ikätovereidensa avuliasta, ystävällistä ja yhteistyökykyistä käytöstä. Opiskelijan haastattelu havainnollistaa tätä prosessia erittäin osuvasti:

”Meidän oli luotava draamasketsi siitä, miten demokratia ymmärrettiin Neuvostoliiton aikana. Aluksi olin kauhuissani – mieleeni ei tullut ideoita. Huoleni syveni, kun sain parikseni luokkatoverin, jonka kanssa en ollut koskaan työskennellyt. Olin rehellisesti sanoen olettanut, että hän olisi tylsä, hiljainen eikä kovin puhelias. En voinut kuvitella, että hän ryhtyisi toimeen ja improvisoisi, koska hän vaikutti niin sisäänpäin kääntyneeltä.

Olin aivan väärässä. Hänellä on hyvä huumorintaju ja todellista taiteellista lahjakkuutta. Hän on myös fiksu. Kun työstimme juonta, hän tarjosi jatkuvasti ideoita, jotka hämmästyttivät minua. Hän on oppinut ja hänellä on terävä, hienostunut mieli. Hän otti myös vaikeamman roolin epäroimättä, kun hän näki, kuinka eksyneeltä näytin.

Taputuksista päätellen koko luokka piti improvisaatiostamme. Tuo tapahtuma muutti käsitykseni hänestä täysin. Työskentelisin hänen kanssaan mielelläni uudelleen. Ja vielä yksi asia: sketsin jälkeen mieleeni juolahti, kuinka usein muodostamme ihmisistä perusteettomia mielipiteitä hätäisten johtopäätösten vuoksi – ja kuinka usein ne taas lopulta osoittautuvat vääriksi.”

AECED Osatutkimus 11: Toisen asteen koulutus, Latvia

Tämä tapaus osoittaa, miten AELD-toiminta yhdistettynä AECED-kokeilujen alussa muotoiltuihin responsiivisen pedagogiikan periaatteisiin voi kasvattaa hyväksyvää katsetta: alustava tuomitseminen antaa sijaa toisessa henkilössä ilmenevien asioiden tarkkaavaiselle huomaamiselle. Opiskelija aloittaa tuomitsevalla tarinalla ("Oletin, että hän olisi tylsä, sisäänpäin kääntynyt eikä kovin puhelias"), mutta yhteisen tehtävän ja esteettis-kehollisen kokemuksen kautta siirtyy kohti avointa, uteliasta, todisteisiin perustuvaa huomaamista ("Olin täysin väärässä – uusia kykyjä nousi esiin, ja työskentelisin mielelläni hänen kanssaan uudelleen"). Heidän loppupohdintansa ilmentää hyväksyvän katseen ydintä arkikielellä: "Muodostamme usein perusteettomia mielipiteitä, teemme hätiköityjä johtopäätöksiä, ja tuomiomme ovat usein väriä." Tätä muutosta tukee myös AELDin avulla edistetty relationaalinen hyvinvointi (yksi demokraattisista periaatteista). Tapaus kuvaa muutosta ihmissuhteiden laadussa, jolle on ominaista tuen, yhteistyön, luottamuksen ja lämmön tunteet sekä uudistunut halu työskennellä yhdessä ja pohtia "yhteenkuuluvuutta ja osallisuuteen liittyviä myönteisiä tunteita osallistumisen kautta" (ks. relationaalisen hyvinvoinnin määritelmä taulukossa 1).

Samalla prosessi aktivoi demokraattista perusarvoa: responsiivisuutta. Opiskelijan ystävä huomaa, että hän on eksyksissä, ja reagoi ottamalla haastavimman roolin sekä antamalla ideoita. Tämä on responsiivisuutta huomaamalla toisen tarpeet juuri sillä hetkellä.

Lopuksi esimerkki viittaa myös demokraattisen herkkyyden lisääntymiseen. Opiskelijan kokemusperäinen oppiminen ("se tilanne muutti näkemykseni... ymmärsin...") osoittaa, että demokratia ei ole abstraktia teoriaa vaan eletty muutos siinä, miten ihminen kohtaa ja tunnistaa muita.

Kaiken kaikkiaan AELDin vaikutukset eivät ole yksiulotteisia vaan moniulotteisia ja toisiinsa liittyviä. Oppimisprosessin kautta osallistujat voivat ryhtyä sitoutumaan demokratiasuhteeseen, ilmentämään demokraattisia arvoja, vahvistamaan demokratiatajua ja vaalimaan hyväksyvää katsetta.

Oppilas-Opettaja: Kun opiskelijat työskentelivät sekaryhmissä kouluttajien kanssa, he raportoivat kohtaamisten laadun muuttuneen huomattavasti. Opettajat koettiin vähemmän ennakkoon jäseneltyjen oppimisjaksojen ohjaajina ja enemmän vastavuoroisina osallistujina yhteisessä oppimisprosessissa:

”Tänään opettajamme olivat tavallista tunteellisempia. He puhuivat asioista, jotka ovat tärkeitä sekä heille että meille, joten se ei ollut vain muodollista vuorovaikutusta vaan keskustelua, johon pystyimme osallistumaan helposti. He pystyivät lukemaan tilannetta ja sopeutumaan luokka- ja asiayhteyteen. Yllätyimme siitä, että opettajat pystyivät nauramaan ja olemaan avoimia ja että pystyimme luomaan jotain merkityksellistä yhdessä. He huomasivat, mihin ajatuksemme olivat menossa, hidastivat vauhtia ja antoivat meidän ottaa seuraavan askeleen. Tämän päivän toiminnassa koimme demokratiaa: opettajat työskentelivät kanssamme sen sijaan, että he vain kuuntelivat meitä.”

AECED Osatutkimus 13: Sukupolvien välinen oppiminen, Latvia

Tämä havainnollistaa, miten AELD voi aktivoida responsiivisen pedagogiikan käytännössä. Opettajien *tilannetaju*, emotionaalinen läsnäolo ja valmius hidastaa tahtia osoittavat, että he ovat herkkiä ryhmästä nouseville ajatuksille ja rytmeille ja kykenevät mukauttamaan oppimisprosessia niiden mukaisesti. Opiskelijat korostavat, ettei kyse ollut pelkästään opettajien tekemisistä, vaan siitä, miten he olivat läsnä: avoimesti, inhimillisesti ja vuorovaikutteisesti, luoden oppimistilan, johon opiskelijat saattoivat vaivattomasti astua mukaan.

Samalla esimerkki havainnollistaa vallan jakamista käytännössä. Oppilaat erottavat opettajat, jotka vain ”kuuntelevat”, niistä, jotka ”työskentelevät yhdessä meidän kanssamme”. Ratkaiseva hetki syntyy silloin, kun opettajat ”*antavat meidän ottaa seuraavan askeleen*” — tämä merkitsee siirtymää oppilaista, jotka vain vastaavat kysymyksiin, oppilaisiin, jotka aktiivisesti auttavat suuntaamaan yhteistä työskentelyä. Tässä yhteydessä vallan jakaminen ei tarkoita, että opettajat luopuvat vastuustaan. Sen sijaan se tarkoittaa sellaisen tilan luomista ja ylläpitämistä, jossa oppilaiden ideat voivat aidosti vaikuttaa siihen, mitä seuraavaksi tapahtuu.

Nämä muutokset liittyvät läheisesti vuoropuhelun muuttamiseen. Opiskelijat kuvaavat siirtymistä virallisesta keskustelusta keskusteluun, johon he voivat helposti osallistua ja johon he voivat antaa oman panoksensa. Opettajien avoimuus ("he pystyivät nauramaan ja olemaan avoimia") auttoi madaltamaan esteitä, laajentamaan osallistumista ja antamaan ideoiden kehittyä toiminnan edetessä.

Opiskelijoiden pohdinta viittaa myös vahvempaan relationaaliseen hyvinvointiin. Vuorovaikutus tuntuu kunnioittavammalta ja turvallisemmalta, joten oppilaat voivat osallistua omaan tahtiinsa. Näin AELD ei pelkästään tuo uusia menetelmiä, vaan se parantaa oppimisen relationaalisia edellytyksiä, vahvistaa yhteyksiä ja myönteistä osallistumista osallistumisen kautta (ks. taulukko 1).

Lopuksi opiskelijat muotoilevat kokemuksen nimenomaisesti nykyhetkessä eletyksi demokratiaksi: "Tämän päivän toiminnassa koimme demokratiaa." Tämä lausunto resonoi vahvasti kehkeytyvän demokratian käsityksen kanssa asiana, joka ei ole abstrakti poliittinen järjestelmä, vaan jatkuvasti muodostuva prosessi, joka syntyy jokapäiväisissä vuorovaikutuksissa, valinnoissa ja ihmissuhteissa. Tässä tapauksessa demokratia toteutuu responsiivisuuden, jaetun toimijuuden ja yhteiskehittämisen kautta.

Rehtori–oppilas: Erään latvialaisen AECED-kokeilukoulun rehtori totesi, että kehollinen toiminta voi vähentää sosiaalista etäisyyttä, tukea tasa-arvoisempia suhteita ja jopa haastaa perinteisiä rooleja. Hän havainnollisti tätä esimerkillä. Latviassa pronominin ”sinä” on kaksi muotoa: ”tu” (epämuodollinen ”sinä”, jota käytetään ystävien, ikätovereiden ja nuorempien kanssa) sekä ”jūs” (muodollinen ”sinä”, jota käytetään opettajien, vanhempien tai vieraiden kanssa). Hän kertoi:

”Erään luokan kanssa tehdyllä retkellä kiipesimme kohti vuoristokylää, kun eräs oppilas vaihtoi yhtäkkiä jūs-sanasta tu-sanaan ja kysyi: ”Vai tev sāj?” (”Onko kiipeäminen sinulle kivuliasta?”) auttaessaan minua ylös. Kun hän käytti tev-muotoa, joka on tu-pronominin datiivi (”sinulle”), se tuntui aidolta vastaukselta fyysisesti vaativaan hetkeen ja yhteiseen kokemukseemme. Tunnelma muuttui rennommaksi ja välillämme oleva etäisyys kaventui. Tuntui kuin olisimme puhuneet hetken aikaa ystävinä. Kun palasimme alas ja fyysinen haaste oli ohi, oppilas palasi käyttämään jūs-muotoa.

AECED osatutkimus 12: Aikuisten ja ammattillinen sekä organisaatioiden oppiminen, Latvia.

Tämä tapaus osoittaa, miten AELDin keskeinen kehollinen toiminta voi edistää responsiivisuutta tarkkaavaisuutena toisen ihmisen tarpeita kohtaan juuri tässä hetkessä. Tässä oppilas huomaa aikuisen fyysisen rasituksen ja kysyy: ”Onko kiipeäminen sinulle tuskallista?” ja auttaa häntä jatkamaan kiipeämistä. Tärkeää on, että oppilaan vastaus ei ole pelkästään sanallinen vaan myös relationaalinen. Valitsemalla tu-muodon hän tekee enemmän kuin vain esittää kysymyksen – hän kohtaa aikuisen lyhyen aikaa yhdenvertaisena ihmisenä yhteisessä fyysisessä haasteessa. Taulukon 1 mukaisesti responsiivisuus käsittää ihmissuhteissa annettavan huolenpidon ja käytännön tuen sekä kehollisen herkkyyden sille, mitä tilanne tuo mukanaan.

Samaan aikaan tilapäinen siirtyminen tu-muotoon viittaa tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen sekä relationaaliseen hyvinvointiin: statuskuilu kaventuu, lämpö ja yhteenkuuluvuus lisääntyvät ja kohtaamisesta tulee helpompaa ja inhimillisempää. Koska opiskelija palaa myöhemmin muotoon jūs, tapahtuma kuvaa myös demokratiaa kehkeytyvänä toimintona: demokratiana, joka on tilannekohtaista ja ilmaantuu ja väistyy kontekstin mukaan sen sijaan, että se korvaisi roolit pysyvästi. Vähemmän muodollinen sävy osoittaa muutosta vuoropuhelussa, kun taas oppilaan kyky muokata vuorovaikutusta hetkessä viittaa mikrotason vallanjakoon. Opettajan ennakkoluuloton tapa vastaanottaa ”tu” kuvastaa hyväksyvää katsetta, ja oppilaan kontekstin huomioiva huolenpito on merkki demokraattisesta herkkyydestä eli kyvystä kohdata auktoriteetti demokraattisemmin, kun olosuhteet sitä vaativat.

Näin ollen AELD voi liittyä useisiin demokraattisiin muutoksiin, eikä vain yhteen yksittäiseen muutokseen. Se voi toimia katalysaattorina demokraattisille muutoksille koko luokkaympäristössä ja muokata sitä, miten sekä oppilaat ja opettajat suhtautuvat toisiinsa, osallistuvat ja oppivat. Esteettisen ja kehollisen osallistumisen kautta AELD tekee demokraattiset arvot – responsiivisuuden, vapauden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden – näkyviksi käytännön toiminnassa:

- Se jakaa valtaa, kun opiskelijat voivat vaikuttaa siihen, mitä seuraavaksi tehdään.
- Se avaa vuoropuhelua, jolloin keskusteluista tulee avoimempia ja osallistavampia.
- Se vahvistaa keskinäistä hyvinvointia, kun osallistujat kokevat tulevansa huomioituiksi ja voivat osallistua turvallisesti omaan tahtiinsa.
- Se tukee kokonaisvaltaista oppimista, jossa merkityksiä rakennetaan ajatusten, tunteiden, mielikuvituksen ja kehollisten kokemusten kautta – ei pelkästään tiedollisen ajattelun avulla.

Kun nämä muutokset tapahtuvat yhdessä, ne lisäävät demokraattista herkkyyttä ja rakentavat hyväksyvää, myötätuntoista katsetta oppimisyhteisöön. Ne tukevat kehkeytyvää demokratiaa – demokratiaa, joka elää ja uudistuu kuuntelemalla, vastaamalla, jakamalla toimijuutta ja toimimalla yhdessä.

9. Opettajan pohdinta ja ammatillinen identiteetti

AELDin käyttö tai laajentaminen ei ole pelkästään tekninen toimenpide, jonka toisen asteen opettaja voi yksinkertaisesti ottaa käyttöön. Se voi myös herättää pohtimaan koulutuksen arvoja ja tarkoituksia sekä tarjota opettajalle henkilökohtaisesti kehittävän kokemuksen. Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme, jossa tarkastelimme, mitä AELDin ideoihin sitoutuminen ja AELD oppituntien kehittäminen merkitsi eräälle Englannissa työskentelevälle toisen asteen opettajalle.

AELD perustuu demokraattisiin arvoihin ja periaatteisiin. Taulukossa 1 on yhteenveto näistä vaihtoehdoista, ja niitä käsitellään yksityiskohtaisemmin viitekehyksessä. AELDin kehittäminen voi herättää kouluttajissa reaktioita ja tunteita demokratiasta, demokraattisista arvoista ja periaatteista sekä siitä, miten ne liittyvät koulutukseen. Se voi saada heidät kyseenalaistamaan käytäntöjään ja ammatti-identiteettiään ohjaavia arvoja ja pohtimaan niitä kriittisesti. Toisen asteen koulutusympäristöjen poliittiset ja kulttuuriset kontekstit vaihtelevat.

Nämä kontekstit vaikuttavat todennäköisesti demokratiakasvatuksen mahdollisuuksiin ja rajoituksiin yleisesti ja AELDin osalta sekä opettajien käytänteisiin ja identiteettiin. AELDin ideoihin ja mahdollisuuksiin paneutuminen oppilaiden kannalta houkuttelee opettajia pohtimaan käytäntöjään ja identiteettiään. Esimerkiksi demokraattinen responsiivisuuden arvo koskee muiden tarpeiden, äänien ja kokemusten sekä omien kehollisten merkitysten (tunteiden, tuntemusten ja ajatusten) huomioimista: tämä arvo on yhtä tärkeä opettajalle kuin oppilaillekin. Kun opettaja pohtii vallan jakamisen ja muutosta tuottavan vuoropuhelun demokraattisia periaatteita, se voi kannustaa häntä refleктоimaan nykyisiä käytäntöjä ja odotuksia omassa koulutusympäristössään.

Alla olevassa esimerkissä esitetään, mitä AELD merkitsi eräälle toisen asteen opettajalle yhdessä AECED-tutkimuksen osallistavassa toimintatutkimuksessa. Esimerkki esittelee tarinan opettajasta, joka on tekemisissä AELDin ja sen arvojen ja periaatteiden kanssa. Siihen liittyy sekä opettajan kehittämien pedagogisten käytäntöjen muutos että uudestaan muodostettu yhteys ammatti-identiteettiin, joka vastaa paremmin opettajan arvoja ja tunteita koulutuksen tarkoitusta kohtaan.

Erään opettajan sitoutuminen AELDiin

Tarina perustuu kokeneen englantilaisen toisen asteen opettajan kanssa tehtyihin tutkimushaastatteluihin. Tarina on mahdollisuuksien mukaan rakennettu opettajan äänellä, ja se kuvaa sitä, miten hän on käyttänyt demokratiaa koskevan esteettisen ja kehollisen oppimisen periaatteita ja käytäntöjä oppitunnilla oppilaidensa kanssa ja pohtiakseen ammatti-identiteettiään laajemmin.

Opettaja suunnitteli oppitunnin kokeillakseen ja kokeakseen demokratiaa vahvistavaa esteettistä ja kehollista oppimista (AELD) erään luokan kanssa. Tämä oli kertaluonteinen oppitunti, ja toiminta kesti noin 50 minuuttia. Oppilaita pyydettiin tekemään kollaasi erilaisilla taide- ja käsityömateriaaleilla siten, että ”kankaana” toimi paperilautanen. Opettaja kehotti oppilaita ilmaisemaan käsityksensä keskeisestä aiheesta ja tarjosi heille mahdollisuuden hyödyntää aiempaa oppimistaan ennen seuraavalla lukukaudella tehtävää virallisempaa arviointia.

Oppilaat saivat valita, halusivatko he työskennellä yksin vai yhdessä muiden kanssa, ja opitut asiat oli mahdollista esitellä visuaalisesti. Heitä kannustettiin myös jakamaan kollaasien merkitys muiden kanssa. Opettaja toimi tällä oppitunnilla enemmänkin ohjaajana ja antoi oppilaille epätavallisen paljon itsenäisyyttä ja luovaa vapautta.

Tarinassa käytetään ensimmäistä persoonaa, jotta saadaan käsitys siitä, miten opettaja toteutti oppitunnin. Tarina perustuu opettajan kertomuksiin, hänen pohdintoihinsa taidepohjaisten ja kehollisten toimintojen kautta sekä opettajan ja tutkijan vuoropuheluun osallistavan toimintatutkimuksen kokeilun aikana. Tarinan tarkoituksena on tarjota näkemys siihen, mitä opettaja ja oppilaat tekivät sekä miten he reagoivat toimintaan, ja ajatuksia AELD-prosessista.

Voi olla hyödyllistä kuvitella, että opettaja puhuu ääneen kollegalle tai ystävälle.

”Pyysin oppilaitani olemaan luovia... Annoin heille pöydällisen tarvikkeita ja vain yhden sanan, joka liittyy siihen, mitä olemme opiskelleet. Pyysin heitä tulkitsemaan sitä haluamallaan tavalla.

Se oli todella mukavaa kolmesta syystä.

Se muistutti minua siitä, miten opetin ennen, kun tuntui, että meillä oli aikaa ja tilaa. Mutta tällaisille oppitunneille ei enää tunnu olevan aikaa ja tilaa.

Nautin siitä, koska en tuntenut olevani johdossa, vaikka tietysti olin, mutta se ei tuntunut siltä. Istuin alas ja juttelin heidän kanssaan.

Sain vaikutelman, että heillä ei ole ollut tällaista vapautta tai mahdollisuutta pitkään aikaan; annoin heille mahdollisuuden valita, en pakottanut heitä tekemään sitä.

Tunsin itse asiassa iloa noin 50 minuutin ajan. Annoin heidän olla rauhassa noin 15–20 minuuttia ja lähdin sitten juttelemaan heidän kanssa. Pyysin heitä kertomaan, mitä tämä voi merkitä ja miksi he ovat tehneet näin sekä selittämään minulle, miksi tämä on tärkeää. Useimmat heistä olivat erittäin luovia, ja nautin siitä hyvin paljon ja heilläkin oli todella hauskaa.

Vaikka heille kaikille annettiin vain yksi sana vastattavaksi, heidän vastauksensa olivat todella erilaisia. Huomasin, että jotkut eivät olleet tottuneet siihen, että saavat päättää itse. Jotkut sanoivat, etteivät tieneet, mitä halusin heidän tekevän, tai että he eivät tieneet vastausta. Ehkä he eivät ole tottuneet siihen, että heitä pyydetään tekemään mitä tahansa he haluavat?

En kokenut, että esteenä olisi ollut taidot. Jotkut oppilaat, joilla on tapana kamppailla kirjoittamisen tai itsehillinnän kanssa, olivat paljon itseohjautuvampia. He jopa autoivat minua siivoamaan tunnin jälkeen! Kaikki heidän luomuksensa olivat niin erilaisia, eikä yksikään ollut parempi kuin toinen. Jotkut työskentelivät yksin, toiset päättivät tehdä ryhmätyön, mutta en sanellut, kenen kanssa heidän piti työskennellä.

Se tarjosi heille tilaisuuden testata ajattelukykyään, tehdä kompromisseja, neuvotella ja työskennellä muiden kanssa, enkä ole varma, ovatko he tottuneet siihen. Jälkeenpäin he kehuivat luokkatovereitaan; heillä oli tilaisuus olla ystävällisiä toisilleen ja juhlia sitä, mitä kukin oli tehnyt. Vaikka oppitunti oli heille hyvin erilainen, he kaikki täyttivät onnistumisen kriteerit. En usko, että he kokevat sitä kovin usein.

Veikkaan, että se oli yksi niistä oppitunneista, jolloin he luulivat, etteivät he ajatelleet paljoa, mutta itse asiassa he ajattelivat paljonkin ja olivat luovia. He työskentelivät todella ahkerasti!

Olin toisinaan hieman hermostunut, koska joku [esimerkiksi koulun ylempi johtaja] olisi voinut tulla sisään ja kyseenalaistaa tekemiseni, mutta olin yhdistänyt sen työohjelmaan ja loppuarviointiin, joten se oli turvaverkkoni.”

Sen lisäksi, että opettaja kertoi, miten tämä oppitunti oli kehittynyt, [tutkija] kehotti opettajaa pohtimaan AELD-työskentelyn prosessia esteettisesti ja kehollisesti. Opettaja päätti luoda sarjan kollaaseja omista materiaaleistaan. Opettaja pohti omaa ammatti-identiteettiään syvällisesti ja monipuolisesti, mikä meni paljon oppitunnin ja oppilaiden reaktioiden tarkastelua pidemmälle. Opettajan luomat kollaasit osoittavat, miten opettaja oli alkanut sisällyttää AELDin ulottuvuuksia käytäntöihinsä ja miten hän ajattelee käytäntöään, viitaten suoraan relationaaliseen hyvinvointiin ja vallan jakamiseen sekä implisiittisesti dialogin muuntamiseen.

Palataan opettajan kertomukseen ja päätetään pohdinta.

”Tuntui todella siltä, että olin rakentamassa opiskelijoiden kanssa suhdetta; juuri sellaista relationaalista hyvinvointia, josta olemme puhuneet. Loppujen lopuksi valta oli minulla ilman, että minun tarvitsi olla vaikutusvaltainen. Olen toki aikuinen ja minulla on vastuu, mutta se ei kuitenkaan tarkoita, että käyttäisin valtaa.

Olen tajunnut, että se opettaja, joka haluaisin olla, on ollut piilossa kaikenlaisen hölynpölyn alla. Sain nyt muistutuksen siitä, millainen opettaja voin olla. Minulla on käsitys siitä, kuka oikeastaan haluaisin olla ja kuka luultavasti olenkin, mutta kuka haluaisin olla enemmän, jos en varoisi niin paljon sitä, että jään kiinni.

Olen ajatellut sitä, millainen opettajan minun täytyy olla ja miten jäykältä se tuntuu. Olen tietoisempi työni epädemokraattisista osista. Sen henkilön, joka minun on oltava, taustalla on ajureita ja niin paljon jäykkyyttä. Haluan kuitenkin olla säihkyvä, värikäs opettaja, ja olinkin sellainen aiemmin. Silti huomaan eläväni järjestelmässä, jonka kanssa en oikein ole samaa mieltä.

Tunnen itseni niin tukahdutetuksi, etten pysty tekemään niin vapaita päätöksiä kuin ehkä haluaisin. Ehkä opiskelijatkaan eivät pysty siihen. Opiskelijoille vain kerrotaan, miten vastata kysymykseen saadakseen eniten pisteitä. Siinä ei ole kyse tyylikkyydestä ja luovuudesta. Luomme siis ihmisiä, jotka eivät saa ajatella vapaasti omastapuolestaan ja jotka eivät osaa ratkaista ongelmia.

Milloinviimeksi kysyimme heiltä, mitä mieltä he ovat? Opetamme heille arvoja ja demokratiaa, mutta emme varsinaisesti anna heidän kokea tai osoittaa niitä. Ja koska he eivät koe sitä, he eivät välttämättä usko siihen...

He eivätvarmaankaan tiedä oman äänensä voimaa. Kun he keskustelivat huoneessa, heillä oli valinnanvapautta ja vapautta, he jakoivat vallan huoneessa, he eivät ehkä edes tunnistanee sitä demokraattiseksi vapaudeksi. Mutta nyt heillä on olluutilaisuus kokea se.”

AECED-osatutkimus 19: Iso-Britannia – Toisen asteen koulutus.

10. AELD-ympäristöjen suunnittelu

AELD-ympäristöt eivät ole erityisiä huoneita tai järjestelmiä. Ne ovat tapoja omata tilaa, jotka jokapäiväisessä opetuksessa antavat oppijoille ja opettajille mahdollisuuksia luoda yhteyksiä demokratian arvoihin, periaatteisiin ja mahdollisuuksiin, demokratian mahdollistaviin inhimillisiin ominaisuuksiin ja ihmissuhteiden voimaan.

Seuraavassa on esitetty joitakin AELD-ympäristöjen keskeisiä piirteitä ja esimerkkejä siitä, miltä ne voivat näyttää luokkahuoneissa ja muissa toisen asteen koulutusympäristöissä:

Emotionaalinen ja relationaalinen turvallisuus

Emotionaalinen ja relationaalinen turvallisuus on AELDin perusedellytys. Se on erityisen tärkeää opiskelijoille, jotka saattavat tuntea itsensä alttiiksi tai syrjäytyneeksi esimerkiksi sukupuoleen, luokkaan tai etnisyyteen perustuvien odotusten tai sosiaalisen aseman vuoksi.

Toisen asteen koulutuksessa, jossa oppilaat ovat usein herkkiä altistumiselle, tuomitsemiselle ja vertaisdynamiikalle, turvallisuuden tunne on erittäin tärkeä osallistumiselle, tutkimiselle ja yhteisen merkityksen muodostamiselle.

AELDissa turvallisuutta ei taata etukäteen eikä sitä panna täytäntöön sääntöjen avulla. Sitä luodaan yhdessä jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa, pedagogisilla valinnoilla ja kehollisilla tavoilla olla yhdessä.

Emotionaalinen ja relationaalinen turvallisuus syntyy ja muotoutuu seuraavien tekijöiden kautta:

- miten opiskelijat otetaan vastaan
- miten eroja käsitellään
- miten epävarmuutta käsitellään
- äänensävy
- rytmi ja tauot
- kehon suuntautuminen ja etäisyys
- mahdollisuus tarkkailla osallistumisen sijaan
- useiden ilmaisutapojen saatavuus.

Hyväksyvällä katseella on tärkeä rooli emotionaalisen ja relationaalisen turvallisuuden luomisessa. Turvallisuutta voidaan vahvistaa, kun osallistuminen on selkeästi vapaaehtoista ja kun rajojen kunnioittaminen antaa oppilaille mahdollisuuden edetä sellaisella tahdilla, joka tuntuu hallittavalta. AELDissa:

- opiskelijat valitsevat, miten haluavat osallistua tai osallistuvatko ollenkaan
- tarkkailu tunnustetaan päteväksi tavaksi osallistua
- henkilökohtaisten kokemusten jakaminen ei ole koskaan pakollista
- opiskelijat voivat vaihdella osallistumisen tapoja.

AELD ei poista jännitteitä tai erimielisyyksiä. Sen sijaan emotionaalinen ja relationaalinen turvallisuus mahdollistaa jännitteiden huolellisen käsittelyn. Opettajat voivat tukea tätä:

- hidastamalla, kun tunteet nousevat pintaan
- nimeämällä vaikeat hetket tuomitsematta
- keskeyttämällä toiminnot tarvittaessa
- keskittämällä huomion uudelleen yhteiseen läsnäoloon.

Näiden käytäntöjen avulla oppilaat oppivat, että erilaisuus ja epävarmuus voivat olla osa oppimista ilman, että se uhkaa heidän yhteenkuuluvuuden tunnettaan.

Opettajat ja oppilaat yhdessä luovat emotionaalista ja relationaalista turvallisuutta. Ajan myötä oppilaat oppivat

- vastaamaan toisilleen tarkkaavaisesti
- harjoittamaan hyväksyvää katsetta vertaisvuorovaikutuksessa
- huomaamaan, miten heidän toimintansa vaikuttaa ryhmään edistämään kunnioittavaa oppimiskulttuuria.

Seuraavissa kahdessa osiossa AECED-tutkimukseen perustuvat havainnollistavat tapaukset tuovat esiin joitakin kokemuksia ja haasteita, jotka voivat olla tyypillisiä AELDissa toisen asteen kouluissa.

Useita väyliä oppimiseen

AELD-ympäristöt mahdollistavat useita osallistumisen osallistumismuotoja. Tämä tukee tasa-arvoa ja tunnustaa nuorten erilaiset tavat muodostaa merkityksiä.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- piirtämisen, liikkumisen, kirjoittamisen, kartoittamisen, esineiden järjestämisen tai äänen tuottamisen mukaan ottaminen vaihtoehtoina
- kuvien tai materiaalien käyttäminen vuoropuhelun herättämiseen
- oppilaille annetaan mahdollisuus valita, miten he ilmaisevat alustavat ajatuksensa ennen keskusteluun siirtymistä
- tunnustetaan hiljainen pohdinta oikeutetuksi osallistumisen muodoksi.

Joustavat rakenteet, jotka tukevat vallan jakamista

AELD-ympäristöt tarjoavat opiskelijoille hallittavia mahdollisuuksia vaikuttaa oppimisen eri osa-alueisiin. Nuoret kehittävät toimijuuttaan, kun he näkevät, että heidän panoksensa vaikuttaa prosessiin.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- oppilaille annetaan mahdollisuus ehdottaa kysymyksiä, teemoja tai suuntia tehtävän sisällä
- pienten päätösten jakaminen (esim. ryhmäytyminen, järjestäytyminen tai esitysmuoto)
- vaihtoehtojen tarjoaminen toiminnassa itsenäisyyden tukemiseksi.

Tilaa mielikuvitukselle ja symboliselle työskentelylle

Nuoret ymmärtävät usein monimutkaisia ajatuksia kuvien, metaforien ja symbolisten muotojen avulla. AELD-ympäristöt kutsuvat luovaan merkityksenantoon, joka on väylä demokraattiseen ymmärrykseen.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- metaforan, eleen tai kuvaelman (kun oppilaat luovat äänettömän kiinteän kuvan ilmaisemaan käsitettä) käyttö abstraktien teemojen tutkimiseen
- visuaalisten tai materiaalisten esitysten luominen jännitteiden tai dilemموjen tutkimiseksi
- oppilaiden kannustaminen käyttämään mielikuvitusta vaihtoehtoisten näkökulmien pohtimiseen

Tahdin ja yksityisyyden kunnioittaminen

Kaikki oppilaat eivät ole yhtä aikaa valmiita saman avoimuuden tasoon. Tahdin kunnioittaminen tunnustaa henkilökohtaiset rajat ja tukee relationaalista hyvinvointia.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- annetaan oppilaille mahdollisuus tarkkailla ("todistaa") toimintaa ennen osallistumista
- yksityisten pohdintapäiväkirjojen tai piirtämisaikojen tarjoaminen
- porrastettujen kutsujen käyttäminen (yksilö → pari → ryhmä) asteittaisen osallistumisen tukemiseksi.

Rajoitteisiin sopeutuminen

Toisen asteen luokkahuoneissa ja muissa oppimistiloissa on usein rajallinen aika, suuret luokkakoot, moninaiset tarpeet ja korkeat kokeisiin liittyvät paineet. AELD-ympäristöt mukautuvat joustavasti näihin todellisuuksiin.

Se voi näyttää esimerkiksi tältä:

- lyhyiden (5–10 minuutin) toimintojen käyttäminen lähtökohtina
- suurissa luokissa toimivien rakenteiden tarjoaminen (esim. ryhmäkierto, asemat, pienet ryhmät)
- vaihtoehtojen tarjoaminen tilanteisiin, jotka tapahtuvat verkossa tai joissa kamera on kiinni (elekehotteet, chat-vastaukset, esineiden käyttö)
- AELD-käytäntöjen sisällyttäminen olemassa oleviin oppitunteihin sen sijaan, että lisättäisiin erillisiä tehtäviä.

AELD-ympäristöjen luominen

AELD-ympäristöjä voidaan yhdistää hienovaraisilla pedagogisilla valinnoilla suurien uudistusten sijaan. Kun emotionaalinen turvallisuus, monimuotoinen osallistuminen, joustavuus, virittäytyminen, mielikuvitus ja jaettu vastuu yhdistetään, nuoret voivat kokea demokraattisia arvoja ja suhteita käytännössä, ja heille tarjotaan keinoja pohtia sitä, mitä nämä arvot ja suhteet merkitsevät heille, ja tulla siitä tietoisemmiksi.

Toisen asteen koulutuksessa, jossa luokkahuoneet ja muut oppimistilat ovat kiireisiä, monimuotoisia ja aikarajoitusten muovaamia, AELD-ympäristöjä voidaan luoda pienillä, tarkoituksellisilla valinnoilla, jotka tekevät oppimisesta avoimempaa, vuorovaikutuksellisempaa ja responsiivisempaa sekä tarjoavat tilaisuuksia pohdiskeluun ja tietoisuuden kasvattamiseen. Näissä ympäristöissä nuoret tuntevat olonsa turvalliseksi osallistua, erilaiset ilmaisutavat ovat tervetulleita ja jaetun merkityksen muodostaminen on mahdollista. Ne auttavat nuoria tuntemaan ja ymmärtämään demokratiaa asiana,

- jota eletään suhteissa
- jota muovataan arjen eleillä
- jota erilaisuus rikastuttaa
- jota vahvistetaan responsiivisuudella
- joka on jatkuvassa kehitymisprosessissa.

Joissain tilanteissa opettajat, poliittiset toimijat, opiskelijat ja muut tahot saattavat uskoa, että AELDin edistämiseksi tarvitaan uusia ohjelmia, uudistettuja opetussuunnitelmia tai muutoksia koulujen rakenteisiin. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole edellytys AELDin käyttöönotolle, ylläpitämiselle tai laajentamiselle.

AELD-ympäristöjen kannalta on ratkaisevaa, että ne tarjoavat osallistujille tilaisuuksia paitsi kokea demokraattisia arvoja ja suhteita käytännössä, myös pohtia ja kehittää tietoisuutta siitä, mitä ne heille merkitsevät monin eri ilmaisumuodoin, mukaan lukien esteettiset ja keholliset pedagogiset toiminnot. Tällaiset ympäristöt ovat tiloja, jotka tukevat demokratiakasvatusta.

11. Arjen käytännöt toisen asteen koulutuksessa

AELD-ympäristöjä koskevan kuvauksen pohjalta tässä osiossa esitellään olemassa oleviin oppitunteihin tai muuhun opetukseen. Nämä käytännöt eivät ole valmis ohjelma tai määrätty sarja tehtäviä, vaan joustavia tapoja toimia, joita opettaja voi valita ja mukauttaa oman oppiaineensa, opetustilanteen ja oppilasryhmän tarpeiden mukaan.

Käytännöt on jaettu muutamaaan laajempaan kategoriaan. Kukin kategoria toimii pikemminkin pedagogisena ehdotuksena kuin tarkkana ohjeena. Opettaja voi ottaa käyttöön yhden käytännön, yhdistellä eri kategorioista sopivia osia tai hyödyntää niitä silloin tällöin tilanteen mukaan.

Saapumiskäytännöt, jotka tukevat oppilaita asettumaan oppimistilaan ja olemaan läsnä itselleen, muille ja ajankohtaiselle tehtävälle.

Lämmittelyharjoitukset, jotka aktivoivat lempeästi uteliaisuutta ja tarkkaavaisuutta ja valmistavat opiskelijoita osallistumaan ideoihin, materiaaleihin tai vuoropuheluun.

Yhteistoiminnalliset merkityksenantokäytännöt, joissa oppilaita kehoitetaan tutkimaan käsitteitä ja kysymyksiä useiden ilmaisutapojen avulla, mikä tukee syvempää ymmärrystä ja näkökulman omaksumista.

Vuoropuhelu ja pohdintakäytännöt, jotka antavat oppilaille tilaa huomata, ilmaista ja reagoida omaan oppimiseensa ja muiden panoksiin.

Vallanjakokäytännöt, jotka tarjoavat oppilaille hallittavia mahdollisuuksia vaikuttaa oppimisprosessin osa-alueisiin, mikä tukee toimijuutta ja jaettua vastuuta.

Rituaaliset käytännöt, jotka tarjoavat lyhyitä, eristettyjä avautumisen tai sulkemisen hetkiä, jotka tukevat yhteyttä, siirtymää tai kollektiivista taukoa.

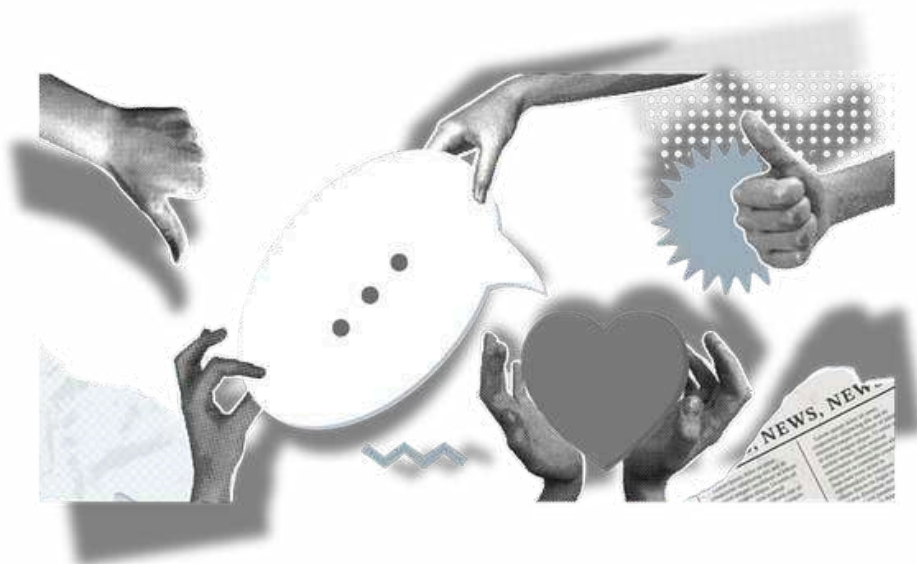
Pidemmät tutkimusmatkat, jotka tukevat kestäväää tutkimista oppitunnin tai oppituntisarjan ajan, minkä avulla oppilaat voivat työskennellä monimutkaisuuden, epävarmuuden ja yhteisen merkityksenannon parissa ajan myötä.

AELD-käytännöt on suunniteltu modulaarisiksi ja mukautettaviksi. Niitä voidaan käyttää itsenäisesti, toistaa ajan mittaan tai yhdistää eri tavoin. Opettajia rohkaistaan valitsemaan käytäntöjä, jotka tuntuvat sopivilta ja hallittavilta opettajan kontekstissa.

12. Kutsu pohdintaan

Tämän oppaan tavoitteena on tukea tietoisuutta ja kiinnostusta siihen, miten taulukossa 1 esitetyt AELDin perustana olevat keskeiset ajatukset voivat tulla osaksi opetuskäytäntöä ja demokratiasuhdetta. Tässä osiossa kouluttajia ja muita tahoja kehoitetaan käyttämään aikaa pohtimiseen ja ehdotetaan, miten se voidaan tehdä.

Pohdintaan kannustavia toimintoja esitellään kolme. Pohdinnat 1 ja 2 tukevat kouluttajia mielikuvituksen käyttöön sekä kiinnittämään huomiota heidän tunteisiinsa ja reaktioihinsa AELDin ideaa kohtaan. Pohdinnassa 3 keskitytään huomaamaan, ilmenevätkö demokraattiset arvot ja periaatteet luokkahuonekäytännöissä ja muissa oppimistiloissa, ja jos vastaus on kyllä, miten ja missä määrin ne ilmenevät. Se tukee kouluttajia virittäytymään oppilaiden rytmiin, tunnistamaan osallistumisen hienovaraisia muotoja ja luomaan sellaisia ympäristöjä, joissa nuoret voivat osallistua demokraattiseen elämään avoimesti, toimijuudella ja huolella.

Pohdinta1: ajattelu ja liikkuminen

Tämä on kutsu pohdiskella fyysisen liikkeen kautta. Se voi olla liikkumista tilassa tai vain pieni liike tai ele käsillä, hartioilla tai päällä. Kun teet eleitä tai liikut, mieti jokapäiväistä käytäntöäsi suhteessa AELDiin. Voit halutessasi käyttää joitakin alla olevista kehoitteista:

- Miten AELD sopii osaksi käytäntöäsi?
- Missä AELD näkyy käytännössäsi?
- Miten AELD näyttäytyisi käytännössäsi, ja miten sinä ja oppilaasi saatatte kokea AELDin?
- Mitä haasteita AELDin harjoittamiseen liittyy, ja miten voisit voittaa nämä haasteet?
- Mitä toiveita ja pyrkimyksiä sinulla on AELDin suhteen?

Ajattele opetuskäytäntösi osa-alueita, jotka voisit kuvitella tekeväsi toisin. Anna mielesi vaellella näiden ajatusten parissa, kun liikut.

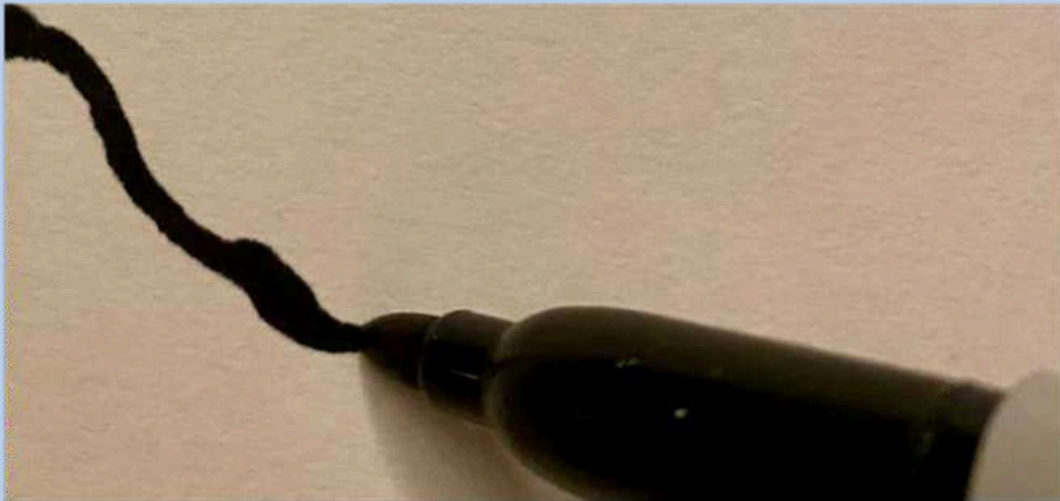

Pohdinta 2: refleктоiva kartoitus

Kun olet tutustunut oppaaseen, kartoita ideoita siitä, miten yhdistät AELDin opetuskäytäntöihisi. Voit esimerkiksi visualisoida nämä yhteydet maantieteellisenä karttana tai miellekarttana, käyttää sanoja tai kuvakkeita tai hyödyntää muistilappuja ja naruja yhteyksien luomiseen. Anna ajatustesi virrata vapaasti. Kun olet valmis, pohdi seuraavaa:

- Miten tämä kartoitus synnyttää ajatuksia, joiden avulla voit miettiä opetuksen mahdollisuuksia eri tavalla?

Onko jokin käytännön alue, jota haluaisit tutkia tarkemmin joko yksilönä tai yhdessä muiden kanssa?

Pohdinta 3:AELD-harjoituksen tai oppitunnin reflektio kollaasinavulla

AELD-harjoituksen jälkeen voit tehdä kollaasin, jossa pohditaan asiaa. Tarvitset ison paperiarkin ja materiaaleja eri väreissä ja koostumuksissa: esimerkiksi taide- ja askartelumateriaaleja, lehtileikkeitä, löydettyjä materiaaleja sekä paperitarvikkeita, kuten paperiliittimiä, paperia, kyniä, muistilappuja, tarroja, nappeja ja nauhaa. Järjestä materiaalit kollaasiksi ja piristä pohdintaasi vastauksena kehoitteeseen, joka voi olla itse asettamaasi tai alla oleva esimerkki:

Mitä huomasit AELD-harjoituksen jälkeen seuraaviin asioihin liittyen: luokkahuoneen ilmapiiri, osallistuminen, vapaus, responsiivisuus, vallan jakaminen, hyväksyvä katse ja multimodaalinen oppiminen?

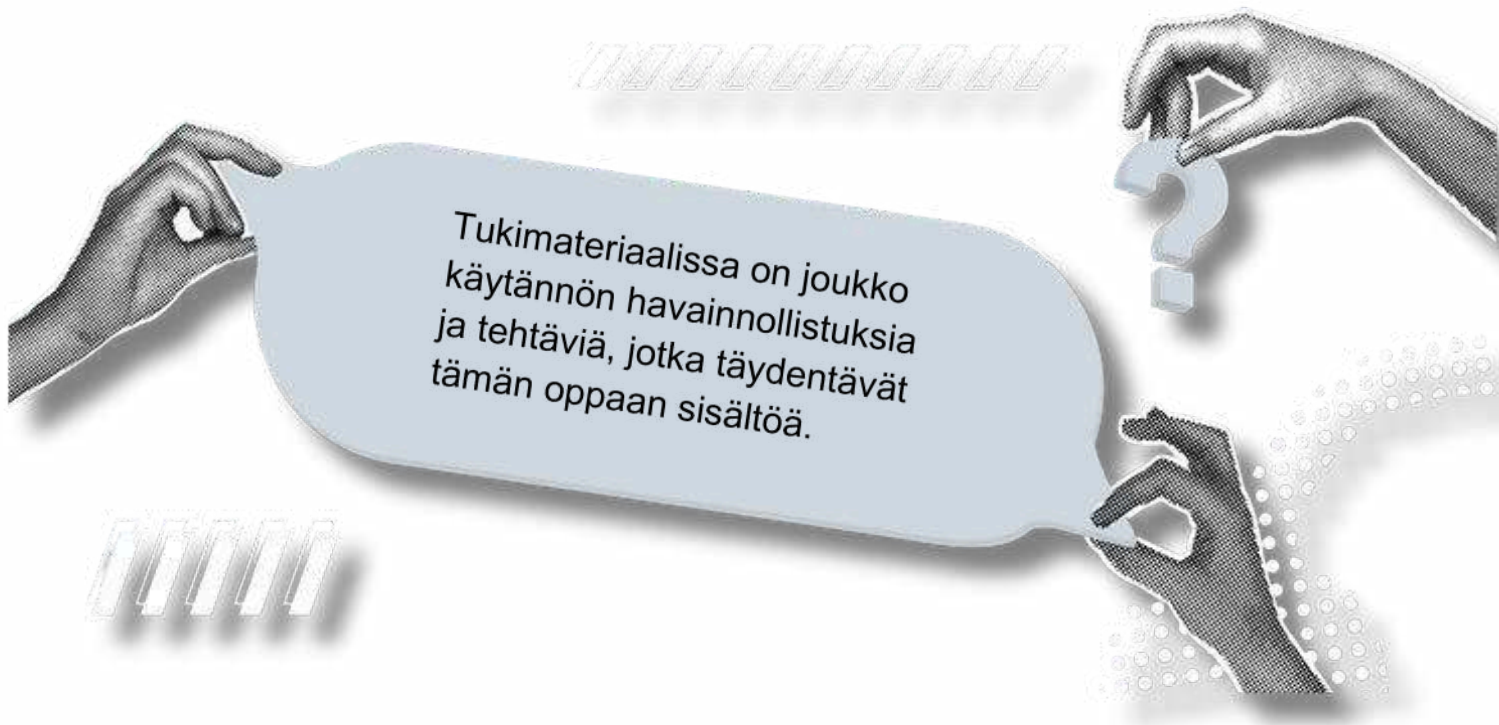
- Kun olet saanut kollaasin valmiiksi, voit keskustella prosessista ja ideoista jonkun toisen kanssa tai nauhoittaa itseäsi kuvailemassa kollaasia ja sitä, mitä sen eri elementit edustavat.

Kysy tulevaisuutta silmällä pitäen:

- Mikä on yksi pieni AELD-käytäntö, jota voisin kokeilla tai jatkaa seuraavalla kerralla?
- Mitä opin tänään luokastani?
- Mitä opin omasta relationaalisesta tai pedagogisesta asenteestani?
- Mitä minulle alkaa selvitä, kun jatkan AELDin tutkimista?

13. Tutustu tukimateriaaliin

Tukimateriaalissa on joukko käytännön havainnollistuksia ja tehtäviä, jotka täydentävät tämän oppaan sisältöä.

Tukimateriaalissa on viisi osaa, joista kukin liittyy vuorollaan edellä oleviin kohtiin, jotka koskevat demokraattisia arvoja, demokraattisia periaatteita, demokraattista herkkyyttä, responsiivista pedagogiikkaa ja hyväksyvää katsetta.

Tutustu käytännön havainnollistuksiin ja harjoituksiin ja valitse, mikä resonoi, mukauta niitä tarpeidesi mukaan ja palaa niihin, kun käytäntösi edistyvät.